

HeaKodanik

EMSLi ajakiri kodanikuühiskonnast

nr. 2 (49)
juuni
2010

Masuvikat:
terav, halastamatu,
õpetlik, kasulik?

Tasuta töö kuldne palk

VICTORIA PUNGA,
natotahtlik

Erakogu

Sada tuhat töötut, majandussurutis, kõikuma löönud väärtused – kuidas edasi?

Ühel öhtul analüüsisime sõpradega eluteel kogutud pagasit. Mis jääb alles siis, kui edukad karjääriinimesed ebaolulise välja sõeluvad ja saavutatud ajaloo kõverpeeglist silmitsevad?

Koolist ja ülikooliajast märkimisväärselt ei räägitud, pigem rõhutati traditsioonilisest haridusest kõrvale jäävaid tegevusi. Seltskonna jutukamad liikmed manasid kuulajaskonna silme ette pildikesi kõikvõimalikest tasuta töö vormidest.

Mõnele meenus vabatahtlik tegevus tillumaratoni jänesemaskotina Tartu Rattamaratonil, teine panustas aastaid tasuta kontoritöösse kodukandi, mõnel juhul üleriigilises vabaühenduses.

Kogemused, tutvused, väljakutsed osutuvad palgata tehtud töö puhul sageli suuremaks, kui saaja isegi oma metsikumates unistustes loota julgeb, ning vabatahtlikust tegevusest võrsunud töölepinguid, soovituskirju, toetavaid iseloomustusi, korda saadetud tegevusi võis kokku lugema jäädagi.

Olgu tegemist riigitöö või eraettevõtlusega, aga kogemused grupiprotsesside toimimisest, kokkulepete järgimisest või aja planeerimist ei jookse maha üheski eluvaldkonnas.

Organisatsioone, kes hakkajatele eneseteostust pakuvad, leidub Eestis aina rohkem ja võib olla üpris kindel, et igaüks leiab

endale hingelähedase ühenduse.

Lisaks sisukamale CV-le peitub vabatahtlikus tegevuses teisigi aardeid: võimalus elu üle suuremas plaanis järele mõelda, hingelt suuremaks kasvada, lihtsalt ühiskonda arendada.

Aktiivsed inimesed saavad kujundada elukeskkonda tervikuna. Kui elutunnelis paistab ajutiselt pimedus, siis miks mitte proovida midagi uut, kuigi esialgu rahalis

Õigeid võtteid kasutades saab ka lihtsa eestlase ülla eesmärgi nimel tasuta tööd tegema.

ses mõttes vähem tulutoovat? Värav kõigi võimaluste maale võib asuda poolel teel, tuleb vaid sammuma hakata.

Usun vabatahtlikku tegevusse, seda vaatamata kapitalistlikule ja rahakultuse mentaliteedile. Öeldakse, et andmine peab käima enne saamist, ning paistab, et ütlejatel on õigus.

Eestlaste silmis ei näe kuigi sageli prantslaslikku omaalgatuse tuld, kuid õigeid võtteid kasutades saab ka siinse elaniku ülla eesmärgi nimel tasuta tööd tegema.

Ise organisatsiooni juhtides on mul avanenud võimalus olla vabatahtlike kannustaja rollis. Eesti NATO Ühingu eesmärke on viimaste aastate jooksul aidanud ellu viia kümned säravate silmadega tudengid, keda motiveerivad kogemused, uued tutvused ja teadmised välispoliitika tegemise kõõgipoolest.

Prestiižsetel üritustel maailmanimega külaliste tarvis kaste tassima ja infomappe voltima on noored hakkajad nõus võimaluse eest näha, kuidas sünnivad tähtsad otsused, mille loomises ehk ka nemad ühel päeval osaleda saavad.

Tänased tudengid on oma vanemate põlvkonnalt, kes kasvas hoopis teistsugustes oludes, pärinud töökuse ja teadmise, et alustada tuleb rohujuure tasandilt.

Sellist mentaliteeti tuleb hoida ja mitte lasta sel häebuda ühiskonnas, kus raha eest võib omandada särava hariduse ja või isegi kasulikke tutvusi. Kogemusi õnneks tänaseni osta ei saa.

Aprilli lõpul Tallinnas aset leidnud NATO välisministrite kohtumine oli äärmiselt suur väljakutse, millele üksi vastu minna oleks olnud võimatu.

Sündmuse tarvis kutsusime kokku ligi 40 tudengit, et rakendada neid suurürituse ettevalmistustöödel, infolaudades, pressikeskuses jne.

Kui pingeline nädal kätte jõudis, toime-tasid noored nii kõige lihtsamate ülesannete kallal kui ka otsisid jooksvalt lahendusi ettenägematutele küsimustele.

Kahtlen, kas delegaatide tarvis sadu kingitusi pakkinud vabatahtlik jõudis mõelda, et tema vaid aitähhi eest tehtav töö aitab külalistele Eestist jätta paremat muljet, kuid noored, kellelt ootasime ühest küljest nähtamatuks taustajõuks jäämist, olid teisalt olulised sündmuse üldpildi kujundamisel.

REPLIIK

Vale-Dimitrid

Sageli vajavad vabaihendused parteide ja poliitikute toetust, aga ühegagi neist ei tohi liiga hästi läbi saada, kuna teistele muutud sa siis vaenlaseks. Nagunii kuuleme kodanikualgatuste aadressil sageli paranoiisi väiteid: "Me teame küll, kes tegelikult teie taga on!" Sõltumatus oleks justkui välistatud.

Näide. Tallinnas asutas sadakond kodanikuühendust aprillis koostöövõrgustiku. Et see toimus volikogu saalis ja esines Katrin Saks, oli selge – tegu on mingi sotside vandenõuga. Mõni nädal hiljem linnavalitsus reageeriski ja teatas teise, üsna identse MTÜde ümarlaua moodustamisest, kellega nemad nüüd arvestama ja suhtlema hakkavad.

Ja katsu sa öelda, et viimane on tellitud kodanikualgatus või "kasulikud idioodid", kuna linnapea enda osalusel lihvitud laua ümber istuvad samuti tavalised ühendused igast linna otsast ja elualalt.

Silma hakkas siiski, et statuudi kirjutas kodanikele linnavalitsus ise, lisades kuningasarhurliku piirangu, et enne aastat vaatljana ükski uus MTÜ täisliikmeks ei saa. Raad ütles selgituseks, et vaadake, teie seal tegite rohkem volikogule partneri, meil on linnavalitsusele enda oma vaja. Umbluu!

Hiljuti manitsesin oma koduasumi Telliskivi Seltsi olema ettevaatlik, et kohalike elanike eest võitlevad opositsioonipoliitikud ei varjutaks seltsi sõltumatust kodanikualgatusena. Peaks ju seltsi ja kogu Tallinna vabaihenduste võrgustiku eesmärk olema koostöö linnaga, mitte (erakondlik) vastandumine.

Üks poliitik (kes olla Kalamajas teist, "enda" asumiselti loomas) vastas mu mure peale, et inimlikult ta mõistab mu kibestumust. No mida iganes, aga peatselt saigi parkimiskorraldusest karm erakondadevaheline kisma, mitte dialog kodanikega.

ALARI RAMMO

Karl-Kristjan Nigesen

Kaanemaali autor Sirli Hein

Olen lõpetanud Eesti Kunstiakadeemia aastal 2005 kunsti erialal, õppisin maali ja graafikat. Isiknäitusi on olnud kaks: Vaal-galeriis 2007. ja Hobusepea galeriis 2009. aastal.

Kunstis pean oluliseks sisendusvõimet, seejuures ei ole tähtis, kas tegemist on õudusžanri või näiteks abstraktse maaliga. Sisendusvõime poolest võib õudusžanr tunduda alati kindla peale väljaminek, kuid samas on oht klišeedesse takerduda väga suur. Enamasti kujunebki töö käik niisuguseks, et kõik tundub küll ruttu paika minevat, kuid järgmisel päeval tuleb pettumusega mõttetööd jälle otsast alustada. Ja nii lugematu arv kordi järjest. Õudusttekitav lõpptulemus ei ole seejuures eesmärk omaette. Vahel võib töö sisu pöörduda isegi täiesti teise suunda, kas või näiteks humanismi või religioossuse poole. Mulle meeldib kasutada kontraste ning kontrast õudusega aitab mõnikord parimad omadused välja tuua ka millegi täiesti vastupidisel.

Kas õudusžanri viljeleja naudib ka reaalses elus aset leidvaid tragöödiid? Ei – peab meeles pidama, et tegemist on ikkagi mänguga teises reaalsuses ning õigem oleks minu arvates öelda, et kõik on väljamõeldis ja kokkulangevused tegelike objektide või sündmustega pigem sekundaarsed. Kaanel "Claudia."

KMA

Sisukord

ARVAMUS	lk 2-3
Elust kõigis tema värvides arvavad Victoria Punga ja Alari Rammo	
LESIKA	lk 6-7
Puust ja punaselt, mis on seitsmepealist lohe meenutav jätkusuutlikkus	
KÜLALINE	lk 8-9
Rimi kulisside taha vaatab teravilmne ja -sulgne Sulev Vedler Ekspressist	
ELU PÄRAST MASU	lk 10-15
Avatud Eesti Fondi kriisiprogramm, töötute klubi ja toidupank	
ARVAMUS	lk 16-17
PÖFFi tegevjuht Kristo Tohver pingpongib masu ja kasu teemadel	
TEEME ÄRA	lk 18-19
Tiina Urm vaatab analüüsivalt tagasi nii talgutele kui mõttetalgutele	
NÄGU NIME JUURDE	lk 20-22
Alari Rammo küsimusterahel all on Praxise üks vedureid Annika Uudelepp	
KONVERENTS	lk 23
Vaatleme vabatahtlikul põhimõttel korraldatud TEDx-i poppi formaati	
KOGEMUS	lk 24-25
Puuetega inimestele tööleidmise on oma südameasjaks võtnud Abikäsi	
VÄLISMAA	lk 26-31
Lähme külla Kenyasse ja vaatleme brittide üleskutset MTÜde ühinemiseks ning teeme vahekokkuvõtted Eesti-Afganistani sõpruskoolide projektist	
MANIFEST	lk 32-34
Vaatame, mida ootavad ühendused 2011. aasta Riigikogu valimiste eel	
FOORUM 10 AASTAT TAGASI	lk 35
Ei midagi uut päikese all ega kuu tagaküljel	
EMSL JA LIKMED	lk 36-39
Avalikest teenustest, arenguprogrammist, suvekoolist, venekeelsetest jpm	
ROHELISEKS KASVAMINE	lk 40-42
Oma rajast rohelusse räägib Bioneerijuht ja vabatahtlikkuse edendaja Rasmus Pedanik	
RAAMATUSOOVITUSED	lk 42-43

Hea Kodanik on Eesti ainus perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis ilmub oma eelkäija EMSLi infolehega 1994. aastast hea ilmaga neli korda aastas ja trükiarv on seekord 4300. Kõik autorid kirjutavad siin vabatahtlikkuse alusel – tuhat tänu sulle ja pildimeistritele.

Tekstid valisid ja toimetasid

Mari Kodres | mari@ngo.ee

Urmo Kübar | urmo@ngo.ee

Alari Rammo | alari@ngo.ee

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Keele eest hoolitses

Katrin Kern | kkern@ut.ee

Iga sõna eest vastutab

EMSL MTÜ, Rotermanni 8, 10111 Tallinn
664 5077 | info@ngo.ee | www.ngo.ee

ISSN 1736-7263

Internetis loetav www.ngo.ee/heakodanik. **Paberil** leiad ajakirja EMSLi kontorist ja maakondlikest arenduskeskustest. Oma postkasti saab ajakirja **tellida**, kui teatad koguse ja kontaktid heakodanik@ngo.ee. Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmutumist saab ka **toetada** – www.ngo.ee/toeta.

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut finantseerivad **regionalministri** valitsemisalast Siseministeerium ning Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

SISEMINISTEERIUM

Estonian Ministry of the Interior

Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

Hea Kodanik on täies mahus loetav ka portaalis www.netiajakiri.ee

Trükitud taastoodetud paberile looduslike õlide ja väikude baasil valmistatud värvidega ©Ecoprint

Parem linn: Savecity.org

1. maist kuni 31. oktoobrini aetakse Eesti asja Hiinas Shanghais, 2010. aasta EXPO maailmanäitusel.

Tänavuseks peateemaks on “Parem linn, parem elu”, mis arutleb linnastumise probleemidele viidates ka kodanikualgatuse ning -ühenduste võimalusi kaasaegses linnakeskkonnas. Eesti paviljoni – ja paralleelselt virtuaalruumi – täidab ideekonkurssi kinni pannud loovagentuur Identity töö nimega Savecity.org.

Paviljonis sees tervitab külalisi 33 säästupõrsast, kes ei oota täitumist raha, vaid ideedega, kuidas elukeskkonda paremaks muuta.

VTA mentorprogramm aitab vabatahtlikke kaasata

Paljud vabaühendused on avastanud, et vabatahtlike abil saab oma organisatsiooni missiooni tõhusamalt täita, seda just kesistes majandustingimustes.

Tihti peetakse Vabatahtlike Väravat või oma ühenduse kodulehekülge peamiseks kanaliks, kus potentsiaalseid vabatahtlikke värvata. Edukamad ühendused aga ei piirdu passiivse värbamisega, vaid kavandavad seda strateegiliselt.

Vabatahtlike kaasajate seas on headeks näideteks Eestimaa Looduse Fond, “Teeme ära!” meeskond, SA Tallinn 2011, PÖFF, Heateo Sihtasutus, muusikafestival Viljandi Folk, roheline eluviisi portaal Bioneer, Vabatahtlik Reservpäästerühm jpt.

Edukat vabatahtlike kaasajat eristab teistest eelkõige vabatahtlike kaasamise läbimõeldus ja juhtimise oskuslikkus ning organisatsiooni või ürituse tunnus.

Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus käivitab juunis Vabaühenduste Fondi toel mentorprogrammi, et aidata vabaühendustel vabatahtlikke oskuslikult värvata ja juhtida, nii et sellest tõuseks maksimaalselt tulu nii organisatsioonile kui vabatahtlikule.

Mentorprogramm, milles saab osaleda viis organisatsiooni, kestab kuus kuud. Programmi lõpuks valmib osalevatel organisatsioonidel praktiline ja strateegiline vabatahtlike programm ning kaasatakse ka uued vabatahtlikud.

Lisainfo: vabatahtlikud.ee/vta

Rasmus Pedanik tel 5556 6489, rasmus@vabatahtlikud.ee

Riigikontroll kriitiline omavalitsuste ja kodanikuühenduste koostöö asjus

Talve lõpul tõmbas Riigikontroll joone alla aruandele, mille teemaks oli kodanikuühendustele kultuuri-, spordi- ja noorsootöötetuste andmine valla- ja linnaeelarvest. Audit püüdis vastata küsimusele, kas toetuste jagamise süsteem on piisavalt läbipaistev, ning hinnata toetuste kasutamise kontrollimist. Luubi alla võeti 15 omavalitsust.

Tulemused kuigi roosilised ei olnud.

Toetuste maksmist ei saa pidada läbipaistvaks, sest paljudes omavalitsustes ei olnud selleks reegleid, ja kui need olid loodud, leidis väga palju erikohtlemise juhtumeid. Pärast raha väljajagamist ei tundnud auditeeritud vallad ja linnad huvi, milleks raha kasutati, või tegid seda üksnes formaalselt. Valdavalt oma väiksusele viidates leidsid auditeeritud ise, et toetuste maksmine on olnud läbipaistev ja arusaadav, kuid kõr-

valtvaataja või uue võimaliku toetusesaaja jaoks see alati nii ei olnud.

Samuti leiti, et erinevates vormides koostöö tegemine kodanikuühendustega on läbi mõtlemata ja vormistamata. Näiteks on ühenduste toetamise ja neile avalike teenuste üleandmise piir hägune.

Aruanne on kättesaadav Riigikontrolli koduleheküljel.

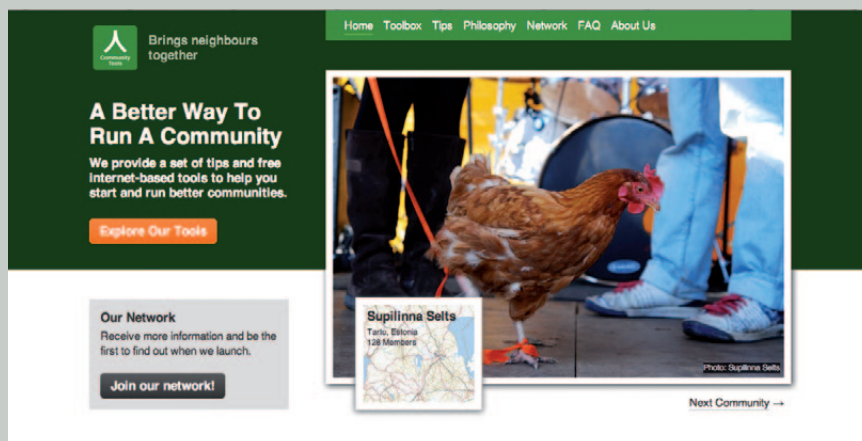
Internetist välja neti vahenditega

Uue Maailma Seltsil käsil oleva projekti "Kogukonna tööriistad" käigus on loomisel hulk kõigile kasutamiseks mõeldud internetipõhiseid tööriistu, mille eesmärgiks on lihtsustada kogukonnasisest suhtlust ja tegutsemist.

Baasplatvorm, mis saab valmis juuli alguseks, koosneb kodulehest, foorumist ja meililistist.

Tööriistade kohandamine oma kogukonnale on jõukohane ka neile, kel internetist vaid ähmane ülevaade.

Hoia sõrme pulsil ja vaata lähemalt www.communitytools.info

Pealinnas kootakse vabaiühenduste võrgustikku

Mullu sügisel kohalike valimiste eelse manifesti koostamisega tihenendud koostöö pealinna kodanikuühenduste vahel jõudis aprilli lõpus Tallinna vabaiühenduste võrgustiku moodustamiseni. Võrgustikuga soovatakse erinevaid Tallinnas tegutsevaid ühendusi kokku tuua, et linnavõimudega suhtlemisel ühiste huvide eest koos seista, aga ka omavahel ideid ja kogemusi vahetades oma töös paremaks saada.

Võrgustiku eestvedajateks on eelkõige

Tallinna asumite, nagu Uue Maailma, Nõmme, Pirita, Telliskivi, Kadrioru, Kalamaja ja teised seltsid. Oodatud on aga ka valdkondlikud organisatsioonid, kokku on praeguseks võrgustikuga ühinenud üle saja vabaiühenduse. Esialgu hakkab võrgustik tööle EMSLi juures, kus juunist töötab selle koordinaatorina Viljo Vabrit.

Esimeseks suuremaks tööks sai võrgustikule Tallinna mittetulundustegevuste rahastamise korra kommenteerimine.

Huvitava arenguna loodi paar nädalat pärast võrgustiku esimest kogunemist linnavalitsuse eestvedamisel ka Tallinna mittetulundusühingute ümarlaud, mille asutamisel osales mõnikümme linnavalitsusega rohkem koostööd teinud organisatsiooni.

Kõige lihtsam viis võrgustikuga tutvuse loomiseks on alustada kodulehest www.ngo.ee/tallinn.

Mis on jätkusuutlikkus?

Lehti lugedes või rääkivaid pintsakuid kuulates teame hästi, et jätkusuutlik peab meil olema kõik.

Eesti riik ja keel, reaalteaduste õpetamine, toiduainetööstus, mood ja teater, heteroseksuaalne perekond, ühistransport, majanduskasv ja mis kõik veel. Kodanikuühiskond, vabaaühendused ja nende tegevused mõistagi ka.

Meile ingliskeelse *sustainability* tõlkena tulnud liitsõna tähenduse annab kätte tema lahutamine osadeks – „jätk“ ja „suutlikkus“ ehk siis võime jätkuda (ladina keeles *sustinere*, *sus* 'üleval' ja *tenere* 'hoidma'). Ilusam, ehkki

mitte nii ametlikuna kõlav, oleks ehk teine eestikeelne sõna *elujõulisus*.

Praeguseks kõigi eluvaldkondade moesõnaks muutunud jätkusuutlikkusest hakati kõigepealt – seda terminit kasutades nii umbes 1980. aastatel – rääkima looduskeskkonna kontekstis. Näiteks metsad ja rabad on olnud aastatuhandeid jätkusuutlikud, ent kui inimene oma tootmise ja tarbimisega sellesse liiga suurel määral sekkub, võib ta tasakaalu paigast lüüa, mille tõttu ökosüsteemid ei suuda end enam uuesti toota ja hävivad.

Kuid jõhvikate lapsepõlvverabast kadumise fakt ei pruugi olla kõige selgem abimees, kui kodanikuühendus peab mõtlema omaenda või oma tegevuste jätkusuutlikkusest. Viimased seejuures ei pruugi ilmingimata käsikäes käia. Näiteks kui ühenduse eestvedajate eesmärgiks on ter-

visespori propageerimine rahva seas, siis selle tegevuse jätkusuutlikkuse näitajaks on sportimisharjumuse juurdumine inimestes. Kui on tekkinud piisav hulk inimesi, kelle jaoks regulaarne tervisesport on kujunenud elustiiliks, ei pruugi organisatsiooni ennast enam vaja olla – tema tegevus on osutunud elujõuliseks ilma tematagi.

Seega: ükski organisatsioon ega ka tegevus iseenesest ei pea olema lõputult jätku-

Ilusam, ehkki mitte nii ametlikuna kõlav, oleks ehk teine eestikeelne sõna *elujõulisus*.

suutlik. Ent kuni emma-kumma järele on vajadus, tuleb sellega tegeleda.

Mitte ainult raha

Enamasti kiputakse argikeeles jätkusuutlikkust samastama rahastamisega, mis ilmselt praktikas tundub kõige sagedamini põletavaima probleemina. Selle lähene-mise ohuks on aga, et teised – ja sugugi mitte vähem tähtsad – jätkusuutlikkust mõjutavad tegurid jäävad tähelepanuta.

Näiteks võib kodanikuühendusel rahaasjadega kõik korras olla, kuid ohuks tema tulevikule võib olla hoopis nõrk juhtimine, passiivsed liikmed, halb maine või tegevust pärssiv keskkond.

Jätkusuutlikkust mõjutavaid tegureid võib jagada organisatsioonisisesteks ja -välisteks. Hea loetelu on välja pakkunud USA Rahvusvahelise Abi Agentuur

(USAID), kes koostab alates 1997. aastast Kesk- ja Ida-Euroopa ning endise Nõukogude Liidu riikide mittetulundussektori jätkusuutlikkuse indeksit. Natuke kohendatult sobivad samad küsimused aga ka üksikute organisatsioonide hindamiseks (vaata juuresolevat tabelit).

Kuidas selle tabeli alusel oma jätkusuutlikkust hinnata? Üks võimalus on, et tegevjuht või juhatus mõtlevad neile.

Veel parem on sellist hindamist aga ette võtta suurema seltskonnaga – töötajate, vabatahtlike, liikmete ja sihtrühmade ning partnerite esindajatega. Eriti kasulik, kui seda tehakse regulaarselt, sest siis tekib võimalus arengut jälgida (kas probleemid leiavad lahendusi või hoopis süvenevad?) ja konkreetsemaid eesmärgi seada. Näiteks võiks niisuguse hindamise läbi viia enne iga-aastase tegevuskava koostamist, kindlasti aga siis, kui käib pikema strateegia kokkuleppimine.

Hindamise hõlbustamiseks võib koostada skaala (nt viiepallise, kus 1 tähendab nõrka ja 5 väga head), paluda alguses kõigil osalistel anda igale küsimusele hindeid üksteisest sõltumata ning seejärel tulemusi koondada. Nähes, millised teemad organisatsiooni jätkusuutlikkuse osas suuremaid riske kujutavad, saab plaanida nende valdkondade tugevdamiseks vajalikke tegevusi: näiteks võib selguda, et organisatsiooni endaga on asjad küllalt hästi, aga takistuseks võib olla ebasoodus keskkond. Sel juhul on mõistlik edaspidi rohkem pühenduda keskkonna parandamisele näiteks eestkosteinitsiatiivide abil.

Palvele kirjeldada oma projekti jätkusuutlikkust on pidanud vastama ilmselt igaüks, kes mõnd taotlusvormi täitnud. Et j-sõna ei võetaks vaid eufemismina mitte nii peenelt kõlava „kust te edaspidi raha saate?“ asemel, arutleb **URMO KÜBAR**, mida see kolmanda sektori kontekstis tähendada võiks.

Keskkonnast tulenevad organisatsiooni jätkusuutlikkuse tegurid

Õiguslik keskkond	Kas seadused, sh maksustamine, soodustavad organisatsiooni tegevust? Kas nõuded organisatsiooni tegevusele on seadustes selgelt ja täpselt kirjeldatud ning mõistlikud? Kas riigi- või kohaliku võimu või maksuameti tegevus takistab organisatsiooni? Kas avalikku võimu saab vabalt kritiseerida?
Infrastruktuur	Kas on võimalik pöörduda tugisorganisatsioonide poole (jõukohase hinnaga) nõustamise saamiseks? Kas kuulatakse mõnda katusorganisatsiooni, kas see aitab kaasa organisatsiooni tegevusele? Kas tugi- ja katusorganisatsioonid toimivad hästi ja on stabiilsed? Kas nende kadumine võiks kahjustada organisatsiooni tegutsemisvõimet? Kas vahetatakse infot ja tehakse koostööd teiste organisatsioonidega? Kas see koostöö on tulemuslik? Kas organisatsioonil on võimalik saada (jõukohase hinnaga) koolitusi endale vajalikel teemadel, sh organisatsiooni arendamisest ja juhtimisest?

Organisatsioonist endast tulenevad jätkusuutlikkuse tegurid

Organisatsiooni tegutsemisvõime	Kas organisatsioon teab ja tunneb hästi grupe, kelle huvides ta tegutseb? Kas tegeletakse teadlikult kandepinna laiendamisega? Kas see tegevus on edukas? Kas organisatsioon on selgelt määratlenud oma missiooni ja visiooni ning tegutseb sellest lähtuvalt? Kas kasutatakse strateegilist plaanimist? Kas juhtimisstruktuurid ja tööjaotus organisatsioonis on selgelt paigas ning toimib hästi? Kas juhtorgani tegevus on läbipaistev ning tagab huvilistele selge ülevaate? Kas organisatsioonil on olemas palgaline tööjõud? Kas rakendatakse võimalikke vabatahtlikke? Kas on olemas tööks vajalikud tehnilised vahendid ja pind?
Majanduslik elujõulisus	Kas olemasolevad rahastusallikad on stabiilsed? Kas organisatsiooni rahastus tuleb erinevatest allikatest, tagamaks, et ühe rahastaja kadumine ei põhjusta korvamatut kahju? Kas organisatsioon saab annetusi või mitterahalist toetust oma sihtgruppidele või kogukonnalt? Kas organisatsioon kogub liikmemakse? Kas organisatsioon oskab plaanida, kust ja kellelt peaks tulema erinevate tegevuste jaoks vahendid? Kas organisatsioon tegeleb teadlikult uute rahastusallikate ja finantsmudelite otsimisega? Kas organisatsioon teenib omatulu toodete või teenuste müügist?
Eestkostesuutlikkus	Kas organisatsioon on teadvustanud, kuidas seadusandlik keskkond ja avalik arvamus mõjutavad tema tegevust? Kas organisatsioon suudab vajadusel suhelda ametnike ja poliitikutega kohalikul või riigi tasandil? Kas on olemas vajalikud oskused ja teadmised osalemaks poliitilistes otsustusprotsessides? Kas osatakse teha lobitööd? Kas eestkostetegevustes tehakse koostööd teiste samu eesmärgi jagavate organisatsioonidega? Kas organisatsiooni eestkostetegevused on olnud edukad?
Teenuste osutamise suutlikkus	Kas organisatsioon pakub mingeid teenuseid või müüb tooteid? Kas tarbijad on kvaliteediga rahul? Kas organisatsioon on teadlik turunõudlusest ja sihtgruppide maksejõulisusest? Kas teenused teenivad enda osutamise kulud tasa? Kas teenuste osutamiseks on sõlmitud (pikaajalised) lepingud?
Maine	Kas organisatsiooni tegevust kajastatakse meedias positiivses valguses? Kas omatakse vajalikke oskusi ja teadmisi meediasuhtluseks? Kas avalikkus ning äri- ja avalik sektor suhtuvad organisatsiooni üldiselt hästi, mõistavad ta olemust ja toetavad tegevust? Kas organisatsioon teavitab avalikkust oma tegevusest ja kujundab teadlikult oma mainet? Kas teave organisatsiooni kohta (sh aruanded) on kergesti kättesaadav? Kas organisatsioonil on olemas oma eetilise käitumise põhimõtted, kas neid järgitakse praktikas?

Allikas: USAID, kohendatud autori poolt

Jüriöö mäss 2010 – rahvas Rimi vastu

Majandusteemalisse numbrisse kutsusime professionaalsetest ajakirjanikest kodanikuühiskonnale kõrvalpilku heitma **SULEV VEDLERi**, kellele sobis ideaalselt jätkata enda poolt Eesti Ekspressis veetud teemat nii kodanike kui firmade ühisest vastuhakust poeketi Rimi ebaõiglusele.

On sügis 2008. Eesti Kalaliidu juhataja Valdur Noormägi saab mulle ühelt kalatootjalt, et riigi suurim poekett Rimi – kelle alla käivad ka Säästumarketid – nõuab läbimüügi pealt enneolematuid boonuseid. Lisaks veel trahvid, transpordinõuded ja muu säärane.

Peagi saabub samasugune signaal teiselt kalafirmalt. Siis järgmiselt, veel järgmiselt ...

“Me poleks sellele tähelepanu pööranud, kui tegemist oleks olnud vaid ühe firmaga,” ütleb Noormägi.

Need tootjad on omavahel kibedad konkurendid, aga nüüd liidab neid ühine mure: Rimi surub peale uusi jõhkraid tingimusi. Ja Rimist ei saa üle ega ümber. Mõni kalafirma on väga väike, valmistab vaid 2-3 toodet, kuid Rimi ketis müümiseta ei pruugi selline tootja ellu jääda.

Liit laseb 7-8 firmale pakutud lepinguid juristidel analüüsida. Pärast seda peab iga kalatootja ise eraldi Rimiga kauplema,

sest muidu oleks tegemist kriminaalse kartellileppega.

Noormägi kohtub Rimi juhtidega. Selgitab, et kalafirmadel on raske. Et sellisest pealesurumisest ei tule head nahka. Vastuseks hakkavad kaupmehed talle majandusteooriat selgitama. Et ka meil on kulud ja nii edasi. Rimi juhtkonna sõnum

Rimil on vaja kohta, kust osta väga madalate hindadega ja vajadusel pigistada kas või kivist vesi välja.

on primitiivselt lihtne: kui ei meeldi, minge minema, küll leiame uued tarnijad!

Kui end kaitsed – lendad!

Üks selline ettevõtte on Tallinnas Kaku-mäel paiknev Spratfil. Firma juht Peeter Loim tunnistab: “Jõudsime kahjuks arusaamisele, et Rimil ei ole vaja tootjat kui koostööpartnerit, vaid kohta, kust osta väga madalate hindadega ja vajadusel pigistada kas või kivist vesi välja. Kui sa jul-

ged oma seisukohti kaitsta, siis ... lendad kaarega. Seda ka tehti.”

Kui varasemal kolmel aastal müüs Spratfil Rimi ketis kalatooteid keskmiselt 17 miljoni krooni eest aastas, siis mullu pärast uute müügitingimuste kehtestamist kukkus müük kahe miljonini ning tänavuni on hoopis nullis.

Valdur Noormägi käib mööda poode ja vangutab pead. Ta ei saa Rimi poliitikat aru. Noormägile tundub, et mõnele tootjale tehakse soodustusi ja teistele liiga.

Kui ta küsib ühelt tootjalt, miks nüüd ühtäkki masu ajal hindu tõsteti, ütleb tolle firma pealik, et hindu ei tõstunud ettevõtte, vaid Rimi.

Mõne kauba hind läheb täiesti pööraseks. Näiteks 100-grammise suitsu-angerja filee pakk kallineb 56 kroonilt 92 kroonini! Jääb mulje, et Rimi ei ole enam huvitatud selle toote müümisest. Pakitud angerjafilee kaobki müügil.

Tüüpiline Eesti tarbija ei tea seesugusest tootjate pigistamisest suurt midagi.

Küsitlused näitavad, et eestlane eelistab kodumaised tooteid, kuid hind on täht-

“Nüüd sööme juba Iirimaalt toodud liha” mõju, kuid pärast selle ilmumist valandub rahva seas pahameel. Hakkavad levima Rimi reklaamidest ajendatud loosungid “pRimittiivsele ostjale” ja “kRimi-naalselt kallid hinnad”.

Sotsiaalvõrgustikes kogutakse häáli nii Rimi poolt kui vastu.

“Väljendame oma meelsust arrogantsetele rumalaid turundussõnumeid edastavatele ülbe-tele äridele, kelle meelest klient, sunnik, söögu pahna. SÖÖME EESTI

LIHA! Saatke oma sõpradele edasi ja näitame, et sotsiaalsel sõnumil on jõud!” kuulutab üks seltskond Facebookis.

On vägagi küsitav, kas kõik Rimi-vastased ka tegelikult eksisteerivad. Ja ilmselt on anonüümses internetikeskkonnas palju tüüpilisi kaasajooksikuid, keda asja sisu ei huvitagi.

Ent maine languse ja ostjate kaotamise oht kasvab nii suureks, et firma rootslasest pealik Christer Östholm kahetseb avalikult pattu ja teatab, et Rimi toob rahva sunnil Eesti värske liha müüki tagasi.

“Eestlased suudavadki ühise “välisvaenlase” vastu koonduda!” kiidab Anne Mere, kelle juhitava Rakvere Lihakombinaadi värske liha poekett välja viskas. “Muidu kipume üksteise kaela närima ja jalga saagima.”

Uued nipid tootja koorimisel

Probleemid siiski jäävad. Kevadel 2010 koorib Rimi tootjat uute nippidega, nõudes boonuste asemel hinnaalandusi. Mitte viit, kuut ja kümnet protsenti, vaid küsides mõne tootja käest ka 20 protsenti või veel rohkem alla.

Pärast “lihasõja” lõppu algab Rimi masiivne kampaania, mis kuulutab “uue ajastu” algust. “Tavahinnad nüüd ja alati palju soodsamad!” väidab poehiid. Kes maksab selle kampaania kinni? Jälle saan signaale, et seda ei tee Rimi oma kasumimarginaali arvelt, vaid tootjad, kellelt allahindlust nõutakse.

Vanasti dikteeris tootja, millise hinnaga kaupa müüa. Nüüd ütleb poekett, mida ning millise hinnaga müüa suvatseb.

Selle kõrval teine saatanlik asi on nn *private label* ehk poeketile endale kuuluv kaubamärk. Tegemine on üldjuhul odavama kaubaga, sest ta ei vaja reklaami tegemist.

Tal on kohe müügikoht olemas. Seda sorti kaubad hakkavad tuntud kaubamärke vaikselt poodidest välja suruma. See omakorda tähendab survet nii toiduainetetööstustele kui talunikele, sest *private label* i puhul ajab poekett taga tihti eeskätt hinda. Pole vahet, kas Alpenrose piim on tehtud Leedus, Lätis või Eestis.

Kevadel 2010 koorib Rimi tootjat uute nippidega, nõudes boonuste asemel hinnaalandusi.

Ka see kurikuulus välismaa liha tuli müüki Rimi enda kaubamärgi all.

Eesti tootjad tunnetavad siin ohtu. Rimi surub neid oma kaubamärkide ja hindade abil ja olles kõige suurem, dikteerib turgu. Ilmselt on õige pea ka teised kaubandusketid sarnaste nõudmistega platsis. Konkurentsiamet aga laiutab jõuetult käsi, selmet sekkuda. Küsimus pole ju turuosa suuruses, vaid Rimi jõus valitseda hindu.

Siinkohal jääb üle öelda vaid üht: eelitage eestimaist!

sam. Masu süvenedes jahib tarbija üha rohkem odavamaid tooteid ning kirub tootjate ahnust, saamata aru, et sageli tõstab ja langetab hindu oma suva järgi hoopis kaupmees.

Üldsuse ette jõuab kogu see kupatus alles kevadel 2010, kui Rimi teeb räige PR-vea. Poekett teatab, et Rimi kauplustest saab nüüd laiemas valikus värsket kvaliteetset liha, (mis on positiivne sõnum), kuid lisab, et kogu liha on toodud välismaalt. Poolast, Saksamaalt, Austriast, isegi Iirimaalt.

Rahvas jahmub. Aastaid on meile kultiveeritud, et Eesti toit on kõige parem toit! Miks nüüd liha ei sobi? Eriti veel keset masu, kus eestlased peaksid üksteist abistama. Kuidas on võimalik, et Iiri liha on sama värske kui Eesti oma?

Esimesena astub avalikult Eesti värske liha kaitseks välja Toiduainetetööstuse Liidu pealik Sirje Potisepp. Seejärel võtan mina asja üles Ekspressis. Rimi on ikka veel enesekindel. Firma PR- ja turundusjuht Evelin Mägioja sõidab lõunamaale puhkama.

Ma ei tea, kui suur on Ekspressi artikli

Karl-Kristjan Niigen

Eesti Ekspress

Masu on sõna, mida on Eesti ühiskonnas viimase poolteise aasta jooksul kasutatud nii söögi alla kui söögi peale. Masu ja kasu omavahelisi seoseid mõtestab Hea Kodaniku arvamusrubriigis lahti Kristo Tohver, aga kaaneloos toome teieni kolm erinevat näidet sellest, kuidas kodanikuühendused inimestel masuga toime tulla aitavad.

Kriisiprogramm, masuleevenduse must hobune

Kuidas Avatud Eesti Fondi kriisiprogramm kodanikuühendustel majandusurutise kiuste tegutseda aitab, räägib Mari Kodresele programmi koordinaator **KATRIN ENNO**.

Möödunud aastal lõi filantroop Georg Soros Avatud Ühiskonna Instituudi juurde majandusurutisega toime tulemiseks mõeldud kriisifondi (Emergency Fund). See on erakorraline algatus, kust saavad toetust taotleda 20 Kesk- ja Ida-Euroopa riiki. Omavahel konkureerivad kõikide riikide kõik projektid ning otsustamisel võetakse muidugi arvesse ka kriisi suhtelist tõsidust ühel või teisel maal. “Edendada avatud ühiskonna põhiväärtusi muutunud oludes” on kriisiprogrammi üks juhtmõte.

Kriisiprogrammi väljakuulutamisest ei pidanud kaua mööduma, et Eesti kolmas sektor vähenenud rahastamise tõttu fondiga ühendust võtaks. Siinsed kodanikuühendused on toetuste taotlemisel ja toetusvõimaluste ärakasutamisel üsna aktiivsed.

Keskne probleem: ikka töötus

Möödunud aastal jagas Avatud Eesti Fond kodanikuühendustele ning eraisikutele toetusi-stipendiume välja kogusummas ligi 35 miljoni krooni. Kriisiprogramm, mis toimib eeldatavasti 2011. aasta lõpuni, on alates 2009. aasta suvest Eestis toetusi jaganud enam kui 10 miljoni eest.

Eraisikud taotlejaks olla ei saa, läheks liiga riskantseks, sest projektidel peab olema piisavalt suur kaasamõtletejate hulk ning kandepind.

Programmi alguses võeti taotlusi vastu jooksvalt, kuid ühel hetkel saabus hindajate suutlikkuse kriitiline punkt ning nüüd saavad taotlejad vastuse kahe kuu pärast. Korraga vaadatakse läbi paar-kolmkümmend taotlust.

“Nüüd võib teha juba konkreetseid kokkuvõtteid,” kinnitab Katrin Enno. Suur osa probleemidest on tema sõnul seotud töötusega, olgu siis otseselt või kaudselt. “Ka näiteks uimastisõltuvusse tagasilangemise probleem on tihti

otseses seoses inimese töötuksjäämisega,” viitab Enno.

Konkursisõel on tihe: soovitud raha saab umbes 20% kõigist taotlejatest. Organisatsioonide seas on nii päris värskeid – näiteks MTÜ Üksikvanema Heaks – kui juba staažikaid tegutsejaid.

Kuna omavalitsuste poolne rahastamine vähenes järsult ning suurte kärbetena, ei usu Enno, et kriisiprogramm suudaks selle tühimiku täita. Kokku kuivasid ka hasartmängumaksu nõukogu kolmandale sektorile suunatud rahavood. “Taotlejate peamiseks probleemiks on see, et ei osata välja tuua otsesest seost majandussurutisega,” märgib Enno, millest võiks õppida. “Idee võib olla ju hea, aga lihtsalt hea mõtte rahastamiseks on siiski teised allikad,” sõnab Enno.

Elupäästev rahasüst

Samas võib tuua ka konkreetse näite, kus kriisiprogrammi toetus muutus olulisele organisatsioonile elutähtsaks. “Seitse naiste varjupaika, vähemalt Naiste Varjupaikade Liidu sõnul, poleks selle toetuseta ellu jäänud,” sõnab Enno. Majanduslangus puudutas neid eriti valusalt ja eraldatud miljon krooni on seni üks suurimaid kriisiprogrammi summadest ning tagas varjupaikade toimetuleku Tartus, Viljandis, Tapal, Jõhvis, Paides, Valgas ning Raplas.

Kriisiprogrammi haare on üpris lai, liiks suurematele linnadele ja tömbekeskustele on projektid käimas ka Ida-Virumaal, Valgas, Pilstiveres... “Kriis on siiski kõiki puudutanud ja heameelega ei teeks vahet ei piirkondadel ega rahvustel,” ütleb Enno.

Raha on võimalik küsida ka mitu korda, formaalseid piiranguid sellele ei ole. Teisel korral vaatavad hindajad taotlust siiski juba kriitilisema pilguga. “Tahame, et organisatsioonidel oleks piisavalt strateegilist mõtlemist, kuidas ühekordse toetusega jalad alla saada. Ei soovi, et toetamine muutuks nii-öelda augulappimiseks,” räägib Enno.

SA Eesti Agrenska Fond, mille missiooniks on olla nüüdisaegne puudega lastele ja nende peredele suunatud nõustamis- ja arenduskeskus Eestis, sai kriisiprogrammist 227 000 krooni. See summa katab enam kui 60 raske ja sügava puudega lapse ning nen-

de lähedaste puhkuseteenused. SA juhatuse liige Tiina Stelmach sõnab, et kriisiprogrammi toetusest on väga palju abi olnud. “Paljud omavalitsused ei suutnud eelmisel aastal piisavalt lepinguid pakkuda, riiklik rahastus aga katab ainult osa sügava puudega laste rahastusest. Kuna jäime eelarvede-

Kriisiprogramm on tänaseks Eestis jaganud 10 miljoni eest toetusi.

fitsiiti, sest ka hasartmängumaksu nõukogu oli sunnitud juba meie pereprogrammidele lubatud summat 1/3 võrra kärpima, oli kriisiprogramm tõeliseks elupäästjaks hoi- ja puhkuseteenuste pakkumisel,” räägib Stelmach. Nüüd on tema hinnangul märgata juba olukorra normaliseerumist. Masu-aeg on pannud omavalitsused ise rohkem tugiteenuste otsijate suunas vaatama ning nende valmisolek ja teadlikkus on võrreldes varasemaga suurenenud.

Uus grupp sõltlasi – ehitajad

Uimastisõltlastele ja nende peredele tugiteenust pakkuva MTÜ Convictus juhatuse liige Kristina Joost sõnas, et kriisiprogrammist saadud ligi 200 000 krooni eest viib MTÜ üheksa kuu jooksul läbi seminarid ning töötab välja “12 sammu” paranemisprogrammil põhineva töövihiku. Ühtegi sarnast eestikeelset materjali veel ilmunud ei ole, esialgseks tiraažiks tuleb mõnisaada eksemplari.

“Olulisim on, et see samm on tehtud ning et kaasame oma tegevusse ka teisi MTÜsid,” sõnab Joost. Varem on tema sõnul teenimatult vähe tähelepanu saanud kaassõltluse teema. Kord nädalas toimuvatesse seminaridesse

on tõeline tung: alguses oodati 5-6 inimest, nüüdseks on huvilisi juba mitukümmend. Nädalas korra on seminarid ka sõltlastele endile. “Esialgu vaid Tallinnas, kuid kindlasti loodame kaassõltlastele mõeldud seminaridest uue teenuse luua,” avaldab Joost lootust.

Kliendid leitakse tema sõnul vanade klientide, kriminaalhooldajate, süstlavahepunktide ning vanglate kontaktide kaudu. Joosti sõnul on süstlavahetuspunktides märgata selget muutust: üks uus grupp on endised, praegu tööta ehitustöölised. “Enne masu tarbiti korra nädalas või pidu-

del, kuid nüüd on välja kujunenud raske sõltuvus,” märgib ta. “Väga vajalik on see, et sõltlastele mõeldud programmid oleksid surutise ajal tasuta,” lisab Joost.

Mis tulevikku puutub, siis on mitmed koostööpartnerid tema hinnangul juba näinud, et selline projekt on vajalik. “Kui edaspidi tuleb ette rahastusega probleeme, on vähemalt kontaktid ja koostöö teiste MTÜdega loodud. Kolmas sektor oskab teha väga hästi koostööd riigiga, aga omavahelisest koostööst jääb tihti vajaka. Ka väikeprojektid võimaldavad seda,” lisab ta.

Otseselt masuga seotud vajakajäämistest korvamise kõrval on kriisiprogrammist võimalik abi küsida ka uuenduslikele algatustele, mis edendavad avatud ühiskonna põhiväärtusi, vastandudes majanduskriisis võimenduvatele avatud ühiskonna seisukohalt negatiivsetele ühiskondlikele ilmingutele, näiteks populismi ja demagoogia levikule, demokraatia kitsendamise katsetele ning sallimatusele.

“Ma arvan küll, et see kriis on muutnud inimesed hoolivamaks, mobiliseerinud koos ja vabatahtlikult tegutsema,” võtab programmi juht Katrin Enno senise kogemuse kokku. “Aga isegi kui masu taandub, kestavad selle tagajärjed veel pikka aega,” ennustab ta.

Kommentaari

AEFi kriisiprogrammist saadud toetus aitas 2009. aastal naiste varjupaikadel sõna otseses mõttes ellu jääda ja elada üle hasartmängumaksu nõukogu toetuse mitmekordsest vähenemisest tingitud šokk. Kriisiprogrammi toetusest jagus ka selle aasta esimesteks kuudeks.

Lisaks hasartmängumaksu nõukogu projektidele on varjupaikadele sel aastal abiks Jõulutunneli kaudu kogutud annetused, nii et kõige suurem kriis on praeguseks üle elatud.

Järgmisel aastal on lootust saada varjupaikade tegevusele toetust ka otse riigieelarvest, sest seoses riikliku vägivalda vähendamise arengukava vastuvõtmisega on praegustel andmetel Sotsiaalministeerium vastavad summad oma tulevase aasta eelarvesse planeerinud. Nii et tulevik on lootusrikas.

EHA REITELMANN

Eesti Naiste Varjupaikade Liidu juht

Avatud Eesti Fondi juht Mall Hellam ning filantroop Georg Soros viimati Tallinnas.

Valik kriisiprogrammist abi saanud projekte:

Valgas tegutsev MTÜ Studio Joy JOIN in JOY net

Eesmärgiks on üles ehitada piiriregioonis sotsiaalne võrgustik vastastikuseks abistamiseks. Kaasatakse Valga linnas elavaid riskigrupi kuuluvaid mitte-eestlasi kohalikkude majandus- ja sotsiaalellu.

Toetus: 160 000 krooni

MTÜ Serenity ja Heateo SA Re-hab Community: narko- ja alkoholisõltlaste rehabilitatsioon

Narko- ja alkoholisõltlastele mõeldud keskus Re-hab avati 2009. aastal. Erinevus teistest võõrutuskeskusest on eelkõige uudses meetodis ja rehabilitatsiooni pikkuses. Kui tüüpiline võõrutusprogramm kestab kuni aasta, siis Re-hab Community intensiivkeskuses on selle kestuseks 42 päeva.

Toetus: 1,36 miljonit krooni

MTÜ Üksikvanema Heaks nõustamisportaal üksikvanematele

Eesmärgiks on pakkuda üksikvanemaga peredele, kes on majanduskriisi tõttu raskustesse sattunud, juriidilist ning psühholoogilist nõustamisteenust ning parendada sellega tuntavalt nende emotsionaalset ning majanduslikku toimetulekut. Nõustamine toimub netipõhiselt portaalis www.yksikvanem.com.

Toetus: 243 000 krooni

EELK Pilistvere kogudus Pilistvere koguduse laste- ja noortetöö jätkusuutlikkuse toetamine

Aidata sisustada keerulise sotsiaalmajandusliku olukorraga piirkonnas väheste majanduslike võimalustega perede laste ja noorte vaba aega mõtestatud tegevusega, pakkudes neile loomingu- ja praktilisi ning

arendavaid koolitusi, rõhutades nii kristlikke kui ka kodanikuühiskonna põhiväärtusi: osalust, sallivust ja koostööd. Projektiga püütakse süvendada kogukonna õlatunnet.

Toetus: 67 000 krooni

MTÜ Convictus

Uimastisõltlaste ja HIV-positiivsete inimeste psühhosotsiaalne abistamine ja nõustamine. Tugiteenuste vähendamise oht seisneb selles, et kaob ravi jätkusuutlikkus. Tagasilangemise korral muutub järgmine taastumine raskemaks ja kulukamaks. Samuti muutub mõttetuks varem ravisse ja/või rehabilitatsiooni investeeritud raha.

Toetus: 189 000 krooni

SA Juht- ja Abikoorte Kool Pimedate juhtkoorte koolitamise jätkamine ja kasutuses olevate koorte kulude katmine

Kuna juhtkoorte väljaõpetamine on pikaajaline protsess, siis on vähenenud rahastamine seadnud ohtu programmi tõrgeteta jätkumise. Samuti kaetakse juba kasutuses olevate juhtkoorte ravi-, transpordi- ja rakmete minevad kulud.

Toetus: 275 000 krooni

Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus

Jätkatakse Põhja-Tallinna vähekindlustatud ja riskiperede toetamist olukorras, kus annetused sotsiaalkeskusele endale on vähenenud, kuid abi vajavate perede ja laste hulk suurenenud. Keskuse juures on asenduskodu, kus lapsed saavad elada juhul, kui kodune keskkond või tingimused ei soodusta nende normaalset arengut. Lisaks saavad noored ja lapsed teha koduseid ülesandeid, abivajajatele antakse järelejätmistunde ja tugiõpet, samuti pakutakse

sooja lõunasööki. Lisaks saavad sotsiaalkeskusest regulaarset toetust 85 vähekindlustatud perekonda.

Toetus: 592 000 krooni

Eesti HIV-positiivsete ühendus ESPO Antiretroviirusravimite (ARV)

teraapia järjepidevuse parendamine inimestel, kes elavad HIV/AIDSiga HIV/AIDSiga elavate inimeste jätkuv nõustamine ja motiveerimine õigel ajal ARV-teraapiaga alustamiseks. Tihti puudub HIV/AIDSiga elavatel inimestel elementaarne informatsioon selle kohta, miks tuleks õigeaegselt ARV-teraapiaga alustada, ning teadmine, et ravi on patsientidele tasuta. Kardetakse raviga kaasnevaid kõrvalnähte ning ARV-preparaatide keerulist manustamisskeemi. ARV-teraapia järjepidevusega tõuseb patsientide elukvaliteet ning neil on võimalik elada täisväärtuslikku elu.

Toetus: 250 000 krooni

Eesti Agrenska Fond jätkusuutlikud puhkuse teenused raske ja sügava puudega laste peredele

Projekt keskendub raske ja sügava puudega lastele ning nende peredele, pakkudes ja arendades paindlikke puhkuse teenuseid, et vähendada lapsevanemate hoolduskoormust, andes hingetõmbeaega ja aega enda jaoks. Samuti, et saaks tööle naasta või tööturul püsida sarnaselt tavaolukorras peredega; andmaks võimalust õpinguid jätkata või ümberõppeks, kui lapsevanem (või mõlemad) on kaotanud püsiva töö ja kokkuvõttes kindlustunde, mida pakub regulaarsete hoide-vm tugiteenuste jätkumine pere puudega lapsele.

Toetus: 227 000 krooni

Töötute klubi teerajaja

Kujutage ette, et olete personalijuht ettevõttes, mille neljasajast töötajast tuleb lahti lasta ligi pooled. Ning seejärel kujutage ette, et oma vabast ajast võtate endale vabatahtliku kohustuse neidsamu (ja muidugi teisigi) töötuid taas tööturule sisenemiseks koolitada. **MARI KODRES** nüüd juba kujutab.

Just nii talitas Skanska EMV administratsioonijuht Irene Metsis, kes koos Eesti Infotehnoloogia Sihtasutuse projektijuhi Ene Koitla ja veel paari mõttekaaslasega käivitas mullu esimese Töötute Klubi Tallinnas. Hiljem tekkis neid riburada ka Tallinna linnaosavalitsuste juurde. “Idealis võiksid ju asjad käia vastupidi. Linna reaktsioon töötutega tegelemisel oli liiga aeglane, alustasime neist enam kui pool aastat varem,” sõnab Metsis.

Programmi kokkupanemine, ruumide leidmine ning koolitajate nõusse rääkimine võttis ... kaks päeva. Ruumidega Tallinnas Lastekodu tänaval aitas EELK Jaani kirik. Mõne päevaga olid nõusse – tasuta esinema – räägitud Eesti tuntumad ning kallimad koolitajad, nende seas Kristjan Otsmann, Tauri Tallermäe, Peep Väin. Lisaks veel Raimo Matvere ja Ivika Born CV Online'ist, Kristel Rannamees, Swedbanki laenuõustajad.

Kulud: sisuliselt null krooni, koolituste ajal pakutud kohvi-tee ning küpsiste eest tasusid korraldajad ise. Küsin Metsiselt ettevaatlikult, mis ta ausalt arvab: kas keegi väiksema kaliibriga tegelane oleks samasuguse muljetavaldava tulemuse ette näidanud? “Kindlasti mängisid isiklikud sidemed ja taust kaasamise rolli, aga tähtsam on siin kindlasti see, et mõistetakse selliste algatuste vajalikkust,” hindab Metsis tagantjärele.

Koolitustesari, mille viimane, arvult neljas grupp lõpetas nüüd maikuu, oli suunatud just sarnastele inimestele, kellest ka Skanska oli osaliselt sunnitud loobuma: spetsialistidele, ametnikele, juhtidele.

Ühes grupis oli korraga koos umbes 40 inimest. Koolitustel osales palju töökoha kaotanud müügijuhte, firmajuhte, assistente, raamatupidajaid, ka paar personalijuhti. Koos käidi kolme tunni kaupa ning üle kahe nädala. “See kippus nii olema, et need, kes leidsid uue töö, enam kohale ei tulnud. Mõned pidasid siiski kohusetundlikult vastu ning mõned osalesid neid huvitavates lõpuloengutes,” lisab Metsis.

Leida prooviti ka venekeelseid koolitajaid, kuid raskustega ning seetõttu olid lõpuks kõik grupid eestikeelsed.

Linna reaktsioon töötusele oli aeglane.

Metsis lisab, et paljude töötute jaoks oli tegu võimalusega lihtsalt toast välja tulla. “Väga palju tuli siiski enesehinnangu tõstmisega tegeleda. Eelkõige oli probleem terav stažikatel, kes pikka aega ühe tööandja juures olnud ning kel seetõttu napib kandideerimisjulgust,” tähendas ta. Teiseks valupunktiks olid palgaläbirääkimised, inimestele oli vaja sisendada reaalsustunnet tööturu muutunud oludes, kus spetsialistide ja juhtide palgad langesid kohati poole võrra kui varasematel majanduskasvu aastatel. Metsise sõnul panid nad kõik osalejad hindama, mis võiks olla toimetuleku miinimum, millest palgaläbirääkimistel alla ei minda. “See tähendas siis just miinimumi, mitte ebavajalike kulutustega arvestamist,” täpsustab ta.

Positiivsena tõi Metsis esile klubilise kooskäimise kasu: nii mõnedki töötud leidsid teiste seast endale kontakte ning mõttekaaslasi, töötute klubist kasvas välja lausa omaette ettevõtlusklubi ning korraldati ka muid ühistegemisi tavapäraste

seminariaegade kõrval.

Metsis lisas veel, et tähelepanu tuleks pöörata neile töötutele, kelle abirahadeaeg hakkab vaikselt mööda saama. “Alguks ollakse positiivsed, kuid lõpus tekib paljudel paanikamoment, kui ainus konkreetne väljavaade on 1000 krooni töötua abiraha kuus. Just siis vajatakse kõige enam nõustamist,” leiab Metsis.

Kokku osales töötute klubis umbes 120 inimest.

Leiti vastused küsimustele:

1. Millised on minu isikuomadused, mis aitavad mul rasketes situatsioonides paremini toime tulla? Metoodikaks SWOT (Tugevused-Nõrkused-Võimalused-Ohud) analüüs.
2. Milline on minu isiklik finantsseis? Koostati isiklik bilanss, finantside kulu-tulu analüüs.
3. Kuidas koostada CV, mis tööandjale silma jääb? Koolitajatega võeti ette erinevad CVD, neid analüüsiti ning saadi nõuandeid kaaskirja koostamiseks. Koostati spetsialistide juhendamisel omaenda CV.
4. Kuidas käituda tööintervjuul? Valmistuti selleks ning analüüsiti, milliseid vigu kiputakse tööintervjuul tegema ja kuidas neist hoiduda.
5. Kuidas olla iseendale tööandja? Alustati rääkimist ideest ning selle elujõulisusest, liiguti äriplaani ning selle koostamiseni, vaadati üle erinevad toetused ja inkubaatorid ning nende kohta leiduv info internetist.
6. Kas minu haridus vastab minu oskustele? Elukestev õpe ning isiklik haridusplaan.
7. Kas olen valmis uuteks väljakutseteks? Täiendati isiklikku SWOT-analüüsi, koostati lubaduste kaart ning valati õnne. Seda viimast läheb alati välja!

Irene Metsis

Vaesuses olevate inimeste abistamiseks loodi Eestis

TOIDU-PANK

Pank ei ole ainult raske raha. Eesti-Hollandi Heategevusfondi Päikeselill tegevjuht **PIET BOEREFIJN** räägib kevadel Eestis kanda kinnitanud toidupanga sünniloost, põhimõtetest ja edasistest tegevusplaanidest puudustkannatavate perede abistamisel.

Käesolev aasta kannab Euroopas vaesuse aasta nime. Sellega juhitakse tähelepanu tõigale, et ükskõik kui rikas on riik, leidub ikka vaeseid, keda tuleb aidata. Tallinnas on toimetulekutoetuse saajate arv tõusnud viiekordseks ja hetkel saab seda 2400 peret

Toimetulekutoetuse suurus ühele pererele varieerub kaheksasajast kuni tuhande kroonini kuus – sellise rahaga ei ole võimalik normaalselt toime tulla. Kõigel on ka positiivne pool: varasemast rohkem mõeldakse nüüd ka Eestis puudustkannatavate inimeste abistamisele.

Eesti-Hollandi Heategevusfondil Päikeselill ja Swedbankil tekkis mullu sügisel idee rajada Eestis toidupank, et toetada kõige raskemas olukorras inimesi, luua solidaarsust, vastutustunnet kõige nõrgemate ja tõrjutute abistamiseks ning võidelda toidu raiskamise vastu.

Märtsiks oligi Eesti esimene toidupank juba ametlikult asutatud ja toetuse saamisel olnud juba küllaltki edukas: Bambona, Fazer, Rimi, Säästumarket, Unilever, Leibur, Kraft Foods ja mitmed eraisikud on annetanud toitu, millest on Päästarmee ja MTÜ Sõbra Käsi toel igal nädalal kokku pandud 100 pakki.

Meie soov on leida rohkem annetajaid

ja toetajaid, aasta lõpuks loodame abistada vähemalt 500 peret.

Toetajad-annetajad võiksid olla hulgi- müüjad, supermarketid, põllumehed ja ka eraisikud. Eesti maksusüsteem võimaldab firmadele ja eraisikutele Eesti Toidupangale annetatud toidu, materiaalsete väärtuste ja raha eest maksusoodustust.

Üle maailma tegutseb tuhandeid toidupanku, esimene neist asutati 1967. aastal Ameerika Ühendriikides Phoenixis.

Aasta lõpuks loodab toidupank abistada vähemalt 500 peret.

Viimase 20 aasta jooksul on Põhja-Ameerikas, Euroopas, Austraalias ja Uus-Meremaal rajatud mitmeid samasugusel põhimõttel tegutsevaid organisatsioone. USA juhtivaks toiduabi jagavaks organisatsiooniks on heategevuslik Feeding America. Nemad jagavad toitu rohkem kui 25 miljonile madala sissetulekuga inimesele 200 toidupanga ning 50 000 kohaliku sotsiaalteeninduspunkti vahendusel. Meile lähemal asuvatest riikidest on näiteks Saksamaal 800 toidupanka, Hollandis 120. Samuti on toidupangad olemas Soomes ja Norras. Hiljuti asutati toidupank lõunanaabrite juures Riias; Vilniuses töötab

toidupank juba alates 2005. aastast.

Toidupangad on heategevad logistilised organisatsioonid, mis on spetsialiseerunud viima toitu sealt, kus on selle ülejääk, sinna, kus on sellest puudus. Näiteks Hollandis viskavad firmad ja majapidamised ära kolme miljardi euro väärtuses toitu, sellal kui paljudel inimestel on finantsprobleemid või toimetulekuraskused.

Toidupank kogub toitu, mille firmad on annetanud, sest midagi on üle toodetud, etiketil on vead, toiduained on lähedal aegumistähtajale või soovitakse lihtsalt head teha. Ka eraisikud võivad toidupanka toetada. Heaks traditsiooniks on saanud, et sünnipäeva või mõne muu tähtpäeva puhul palutakse külalistel annetada kingituse asemel toidupangale toiduaineid, mis hiljem jagatakse abivajajatele.

Toidupank kogub, sorteerib ja pakib toidu kastidesse ning korraldab pakide jagamise. Meie põhimõte on anda igal nädalal puuduses peredele või üksikisikutele toiduaineid, millega on võimalik valmistada lihtsat, kuid tervislikku toitu.

Igal nädalal aitavad 10-15 vabatahtlikku organisatsioonidest Continuous Action ja Serve The City toitu sorteerida, pakida ja transportida, lisaks aitavad meid mitmed eraisikud. Suuremate aktsioonide puhul, nagu toiduainete kogumine su-

permarketites, laoruumide koristamine jms, tuleb toidupanka abistama tavalisest rohkem vabatahtlikke. Juuni keskel tahab Päikeselill organiseerida toidu kogumise supermarketites, milleks läheb samuti paljude vabatahtlike abi vaja.

Webgate, Newton ja Stampline aitasid luua toidupanga logo, veebilehekülje ja infomaterjalid, Tallinn on lubanud soodsalt rendile anda laoruumid Koplis.

Euroopas ja USAs saavad toidupangad palju abi spetsiaalselt korraldatud kampaaniatelt, mida korraldavad firmad, mittetulundusühingud ja eraisikud.

Eesti Toidupank otsib kuivtoitu ja konserve ning toitu, mis säilib pikaajaliselt toatemperatuuril. Me oleme tänulikud nii väikese kui suurte toidukoguste eest.

Lisaks otsib Eesti Toidupank laoruumide ja kontori sisustust ja seadmeid. Kõiki ettevõtted ja eraisikud, kellel on mööblit või kontoriseadmeid ära anda, palutakse ühendust võtta, transpordi eest hoolitseb toidupank. Lisaks soovitakse aidata algatada toidupankade tegevust teistes Eesti linnades, milleks võib annetada ka raha.

SA Eesti-Hollandi Heategevusfond,
221049027713 (Swedbank). Rohkem infot
kodulehelt www.toidupank.eu

Järelhüüe: *In memoriam Octave Regout*

1992. aastal külastas Eesti-Hollandi Heategevusfondi vaimne isa Octave Regout esmakordselt Eestit. Ta töötas vabatahtlikuna ja Amsterdami R.C. Maagdenhuis'i Fondi juhatuse liikmena. Fond on asutatud aastal 1570 ja üks vanimaid erafonde maailmas. Octave hakkas üha tihemini Eestit külastama, ta nägi siinset vaesust ning sotsiaalprobleeme, kuid ka positiivset energiat ja suuri pingutusi, mida inimesed olukorra parandamiseks tegid. Ta armus Eestisse, tundis seotust selle maaga ning pühendus inimeste aitamisele, kes toetasid Eesti ühiskonnas õnnetusse olukorda sattunud.

Octave Regout leidis Hollandist palju fonde, kes tahtsid toetada Eesti sotsiaalprojekte – lastele, noortele, vanadele, erivajadustega inimestele, intellektipuudega inimestele, psühhiaatriliste probleemidega inimestele, kodututele, sõltlastele, vaestele, pikaajalistele töötutele ja külaseltsidele.

Octave koordineeris ja teostas Eestis (ja Leedus) kõikide projektide üle järelevalvet ning külastas neist paljusid. Ta oli asjatundja finantstoetuste leidmisel, lobitöös ja võrgustike arendamisel Eesti mittetulundus- ja sotsiaalsektoris.

Tänu temale toetati aastatel 1991–2010 Eestis 900 projekti kogusummas 65 miljonit krooni. See abi tuli rohkem kui 40 Hollandi erafondilt.

Octave Regout oli väga positiivne missioonitundega inimene. Talle meeldis alati tulla Eestisse ja külastada projekte, mis toetasid kõige raskemas olukorras inimesi. Aastate jooksul viibis ta Eestis rohkem kui 40 korral, külastas sadu mittetulundusühinguid, külaseltsi ja sotsiaalprojekte. Talle meeldis rääkida inimestega, kuulata ära nende probleemid ning soovid, otsida neile üheskoos lahendusi. Kogu selle töö tegi ta ära vabatahtlikuna.

Tema eestvedamisel asutati 2005. aastal Sihtasutus Eesti-Hollandi Heategevusfond, mis võttis üle Maagdenhuis Fondi töö.

Octave Regout lahkus meie seast 16. juunil 2009.

Vaata www.paikeselill.ee ja www.maagdenhuis.nl

Pimedate ööde ajal Tallinna juba kümme aastat vaimuvalgust toonud PÖFFi masuaja probleemid võtab kokku festivali tegevjuht **KRISTO TOHVER**.

Kas MASUST võib tõusta KASU?

Algatuseks olgu öeldud, et kuigi kirjutan kolmandast sektorist, siis tegelikult mõtlen ma selle termini all kitsamalt ikkagi MTÜd Pimedate Ööde Filmifestival. Märgin hakatuseks, et üldistused või arvamused põhinevad minu ja mu kolleegide tehtud tööle ega pruugi olla ülekantavad kogu kolmandale sektorile ega ka mitte kõigile kultuurivaldkonnas tegutsevatele organisatsioonidele.

Viimased poolteist aastat on kahtlemata olnud rasked ja on üpris kindel, et selle aasta lõpuni ei muutu midagi ka oluliselt paremaks. Raske on eelkõige olnud just rahaliselt, sest nii riigi (tema käepikenduse Kultuurkapitali) kui ka kohalike omavalitsuste toetused on drastiliselt vähenenud. Ainuüksi kultuuriministeriumi eelarve on 2008. aastast alates kukkunud ligi 25%.

Seega on PÖFFi peamine rahastaja riigisektor (loen siia alla kultuuriministeriumi, Kultuurkapitali, Eesti Filmi Sihtasutuse ja hasartmängumaksu nõukogu) viimase kolme aastaga vähendanud oma toetust meile ligi 1,5 miljonit krooni. Kui 2008. aastal oli nende osakaal meie eelarvest 41,5 %, siis 2010. aastal prognoosime seda 25% kanti. Lootust on, et ehk õnnestub seda siiski veidi suurendada.

Rasked ajad ei tähenda siiski ainult nuttu ja hala. Võitlus ellujäämise pärast on ka võimalus loomingulisemalt mõelda ning oma tegemisi efektiivsemaks muuta ja reformida. *Status quo*'d on lihtsam lõh-

kuda ning nõrgemate (loe: paindumatute) organisatsioonide äralangemisel vabaneb ressursse mõne uue ja võimekama organisatsiooni tekkeks.

Esimene raske otsus: kolime!

Mäletan esimest, 2008. aasta lõpul sündinud otsust, mille majandusraskused meile peale sundisid. Pidime loobuma kodustest ruumidest raadiomajas, sest üürihind tundus meile põhjendamatult kõrge. Kolisime 50% odavamatele pindadele Telliskivi Loomelinnakus, kusjuures alguses veel ajutisele kontoripinnale, sest ehitustööd polnud isegi alustatud. Täna on meie spartalikest kontoriruumidest ja neid ümbritsevast lagunenu tehases saanud üks kiiremini arenevat ja lähedamaid töökeskkondi Tallinnas. Oleme rohkem kui rahul!

Riigisektori toetus PÖFFile on viimase kolme aasta jooksul vähenenud 1,5 miljonit krooni.

Tihti öeldakse, et inimesed on organisatsiooni kõige tähtsam vara. Majandusurutise aegu kehtib see kahekordselt ja kultuurivaldkonnas tegutseva kolmanda sektori organisatsiooni puhul neljakordselt. Kuni on kõrgelt motiveeritud (ja aasta-aastalt üha asjatundlikumaid) inimesi, kes on nõus PÖFFi korraldamises kaasa lööma kas vabatahtlikuna või sümbool-

se tasu eest, on kõik võimalik. Nii tuleb kübarat kergitada ka meil aasta ringi töötavate inimeste ees, kes on nõus taluma kohati ebainimlikku töökoormust ja seda mitte muude võimaluste puudumise tõttu, vaid sellepärast, et neile meeldib üheskoos PÖFFis töötada. 2009. aasta eduka festivali ja finantsdistipliini taga on just eelkõige sellised inimesed ja nende panus.

Elame üha rohkem väärtustepõhises maailmas. Teisisõnu, mida selgemad on organisatsiooni väärtused ning mida paremini suudetakse neid kuvada (nii seesmiselt kui väljapoole), seda rohkem on inimesed motiveeritud kaasa lööma. Parim selle juures – väärtustepõhine toimimine ei nõua rohkem raha, vaid pigem vähem.

Loomingulisus ja lahtine mõtlemine tuleb samuti lisarahastuse otsimisel kasuks. Nagu mu isa hiljuti ütles: "Ega majandussurutise ajal ei kao raha kuskile ära, seda jagatakse lihtsalt teistmoodi ümber."

Kui kultuuriministerium ei saa meid toetada, siis ehk teised saavad? Viimase kolme aastaga oleme suutnud teha koostööd väga mitme riigiasutusega, nagu näiteks justiits-, sise-, sotsiaal-, haridus- ja kaitseministeriumi ning riigikantsleiga, kusjuures kõigi koostööde südameks on olnud filmide näitamine. Samuti oleme uue energiaga läbi töötanud kõik võimalikud ja võimatud allikad, kes pakuvad toetusi, kirjutanud sadu projekte ja avaldusi.

Majanduslangus on tabanud ka ärisektorit, kuid meie õnneks ei ole see meie

toetajatele seni veel mõju avaldanud. 85% meie toetajatest on samad, kes ka kolm aastat tagasi, sealjuures ei ole toetussummad vähenenud, vaid pigem kasvanud.

Sponsorrahaastus üldiselt on Eestis viimastel aastatel vähenenud, aga alles on jäänud need partnerlused, mis tööpoolest kannavad sponsorite jaoks neile olulisi väärtusi nende jaoks oluliste sihtgruppidega suhtlemisel.

Sponsorid lähtuvad enam väärtustest

See on ühest küljest tunnistus sellest, et meil on õnnestunud oma toetajatega teha väga head koostööd, kuid teisest küljest on see teatava ühiskondliku tasakaalu ilmestaja. Väga hästi tuleb see välja asjaolust, et viimase kolme aastaga on end PÖFFiga sidunud nii mõnedki eraisikud, kes on lihtsalt soovinud meid ja meie festivali aidata.

USA näidet vaadates, kus kultuuriorganisatsioonide riiklik ja regionaalne rahastamine ei küündi isegi 10%-ni, tuleb meiesuguste organisatsioonide elujõud just erarahadest.

Loomulikult ei muutu midagi kohe hoobilt ja täna, aga ühiskonnas on näha tendentsi, et inimesed on nõus aina rohkem toetama neid organisatsioone ja ettevõtmisi, millesse nad usuvad ja kes suudavad luua või hoida neile omaseid väärtusi. Kolmandal sektoril on siin väga palju tegemata tööd ja kasutamata võimalusi (meil esmajärjekorras), millega ei maksa enam oodata.

Kõik see positiivne on muidugi tõsi, aga kahjuks on see ainult mündi üks külg.

Eksimine on inimlik ja liiga agar kärpimine võib kohati nõelata valusamalt, kui esialgu paistab. Eelmisel aastal oli meie suurim möödalask tõlgitavate filmide arvu vähendamine.

Kuigi piletimüügi langus oli väike ja loetleda saab ka olulisemaid tegureid nagu gripilaine ja kultuuritarbimise vähenemine, siis tagantjärele analüüsides oli tegemist selge veaga. Vähematel inimestel oli võimalik maailma filmikunstist eesti keeles osa saada ja seega ei täitnud meie oma missiooni.

Meeskonnatöö konsultant John Whitmore ütles just hiljuti ühel seminaril, et meie kõige suurem piiraja oma võimekuse ja ambitsioonide realiseerimisel on hirm.

Vaja on külmaverelist mõistust, mitte hirmu

Kujutage nüüd ette, et elate kogu aeg kartuses, et raha ei jätku, kärbitakse veel ja sellest sõltub (teie tegemistest või tegetamatajätmistest) ühe Eesti suurima kultuurisündmuse tulevik – päris keeruline on sellistes tingimustes kainet mõistust säilitada, suuta midagi kvaliteetselt teha.

Õnneks tuli välja, et meeskond on piisavalt kogenud ja külmavereline ning meil see suuremas osas õnnestus. Aga finantsurve suurenemisel?

Finantssurve nagu ületootaminegi on kindlasti stressiallikas. Tulemuseks võib olla kiire ja heleda leegiga läbipõlemine, eriti peredega inimestel. PÖFFis toimus suuremat sorti verevahetus kolm aastat tagasi ja organisatsioon on olemuselt noor.

Kolme aastaga on aga mitmel meist tekkinud pered ning on selge, et samasugust elutempot ei suuda me kaua hoida. Seega on vaja leida püsivaid ja jätkusuutlikke la-

Erasektoris on 85% meie toetajatest samad, kes ka kolm aastat tagasi, ning toetussummad on vähenemise asemel pigem kasvanud.

hendusi töökoormuse piiramiseks. Vastasel juhul seisame peatselt silmitsi olukorraga, kus on vaja hakata uut meeskonda koolitama ning see on raske, pikaajaline ja mitte alati paremat kvaliteeti tagav lahendus.

Ja kui kultuurivaldkonnas on inimesed nõus töötama missioonitundest, siis kas on õiglane, et nad saavad selle eest vähem raha kui muudes valdkondades põhjendusega, et nad on ju niimoodi nõus? (Mis muu seletab kultuuriministeeriumi nii suurt kärbet võrreldes kõigi teiste riigivallitsemise valdkondadega?)

Aga ehk on siin lahendus hoopis see, et tuleb oma tegemisi veel rohkem konsolideerida ja oma tugevamatele külgedele keskenduda – hetkel ei ole me veel sinna jõudnud ja pigem võtame aina rohkem ette.

TEEME ÄRA: ärategemine ja talgud

Tänavusele talgupäevale vaatab analüüsiva pilguga tagasi – ja siis jälle edasi – **TIINA URM** “Teeme ära!” meeskonnast.

Kristiina Hansen

Numbrid: sellel aastal võttis talgutest osa 31 299 eestimaalast. 2008. aastal tuli prügi korjama kokku rohkem kui 50 000 inimest. 2009. aastal arutles 400 erinevas mõttekojas lähema ja kaugema elu korraldamise üle 11 800 eestimaalast.

Mis on nende arvude taga? Mis ettevõtmised need, kronoloogiliselt justkui ühte jadasse asetatuna, siiski olid? Loomulikult ei saa see kirjatükk olla midagi enam kui üks järjekordne interpretatsioon ja konstruktsioon, kuid heameelega püüaks korraks heita pilku pealispinna ja numbrite alla.

“Teeme ära!” algus 2007. aastal meenutas kangesti justkui pörandaaluse liikumise sündi – sõbralt sõbrale liikuv info, hilise ööni kestvad koosolekud, aina kasvav ja uuenev seltskond arutlejaid. Kõik keerlemas ühe lihtsa mõtte ümber – Eesti puhutaks ühe päevaga. Kõik isiklikud ja kollektiivsemad tungid leidsid endale kanali selle

ühe ja lihtsa mõtte näol – teha Eestimaa ühe päevaga puhtaks.

Virgumine ühisunest

Ükskõik millise ettevõtte või organisatsiooni juures me seda ideed ka ei tutvustanud, alati istus meie vastas inimene, kes kajas sellele mõttele vastu isiklikult tasanadilt: “Jah, mulle meenub, et minu suvila juures on ka üks väga kole koht, mis prügi täis. Selle võiks ka kindlasti ära koristada.”

Prügi on tänaseks koristatud Lätis, Leedus, Portugalis, Sloveenias, Indias, Rumeenias, Ukrainas.

See oli justkui virgumine kollektiivsest unest ja olukorrale näkku vaatamine – kuid tehes seda tundege, et olukorra parandamine on võimalik. Ma ei usu, et lahenduse olemasoluta või selle kohese pakkumiseta oleksid inimesed olnud valmis olukorra tõsidust tunnistama. Või kui,

siis ehk oleks kiirelt üles leitud süüdlased, isikulised või mitte-isikulised, vastutavad ametnikud ja kõik need teised, kelle peale hea näpuga näidata. Ent kuna probleemile järgnes kohe ka võimalik lahendus, siis võis olukorrale esimest korda tõesti silma vaadata. Sest kohe võis paremaks minna.

Tundub, et samas olukorras on paljud rahvad lähemal ja kaugemal – mille muuga seletada selle lihtsa idee levimist niivõrd paljudesse maadesse. Prügi koristus on kui sümboolne kokkutulek selleks, et leida uuesti üles koostegutsemise oskus ja tahe.

Mille sümptom see on ja mida sügavamalt see kokku tulemise kogemus toob kaasa ühe rahva kollektiivses teadvuses, on praegu raske öelda. Sloveenia, üks väheseid riike Euroopas, mille populatsioon meie omaga võrreldav (kaks miljonit), suutis prügi koristusaktatsioonile kokku kutsuda 246 000 inimest. See on tervelt 12% rahvastikust.

Kahtlemata ei ole eestimaalased leiutanud midagi uut – kuid need 50 000 inimest, kes selleks ühiseks pingutuseks kokku

TÄNAVUSI NUMBREID

Toimetati: 1130 erinevas paigas

Kõige arvukamalt talgulisi: Harjumaal 7707, Lääne-Virumaal 2866, Pärnumaal 2691, Tartumaal 2614.

Prügikoristus: peaaegu pooled osalenutest ehk 13 660 inimest aitasid toimetada 461 erinevas paigas, mis olid ennast määratlenud heakorraltalgutena.

Külatalgud: kokku 311 erinevas paigas. Külades ja nende hüvanaguks korraldatud talgutel aitas kaasa kolmandik talgulistest ehk 9327 eestimaalast.

Mälestised: korda sai 162 objekti, aitas 4072 paari töökäsi.

tulid, panid aluse kõikidele järgnevatele ettevõtmistele Lätis, Leedus, Portugalis, Sloveenias, Indias, Rumeenias, Ukrainas ja loodetavasti veel paljudes teistes paikades. Sest see on võimalik. Olgugi et kuskil väikesel ja kaugel maal, aga – seda on tehtud!

Mõttetalgute mõttest

Ja siis tulid mõttetalgud. Mõttetalgud mõjusid pärast prügikoristust paljudele justkui vankrina, mille eest olid ühtäkki veohobused lahti rakendatud. Mida nad tahavad saavutada? Kas raha kantida? Erakonda teha? Lihtsalt midagi teha? Kõik hirmud ja tavapärase ärkasid ühtäkki üles. Ei olnud enam ühte konkreetset ideed. Oli kutse see idee ise üles leida. Ja tegutseda. Selle ettevõtmise iva ei olnud enam kokku kogutud tonnide arvus ega isegi mitte välja pakutud ideede rohkus. Mõttetalgud oli järsk üleminek sinna ruumi, kus ei ole enam vastutavaid ametnikke, süüdlasi ja tarbijakodanikke, vaid lihtsalt väljakutsed ja lahendused. Paljudel inimestel ei olnud julgust seda hüpät te-

ha ja seda ei saa ette heita. On meisse ju maast madalast süstitud arusaama, et iga töö jaoks on kuskil keegi, iga probleemi eest vastutab kuskil keegi. Tuleb lihtsalt kas oodata, leppida või maksta.

Võib-olla oli üleminek liiga järsk, tõepoolest. Või siis ei saa tegutsemist ja mõtlemist üksteisest lahku lüüa. Isegi mitte üheks päevaks, mille poolt räägib ka selleaastase talgupäeva lugu. Rohkem kui tuhat iseseisvalt ellu kutsutud ja organiseeritud talgukohta räägivad selget keelt, et ei ole vaja meie jaoks asju ette ära mõelda. Meie seas on tuhandeid ettevõtlikke, kes on võimelised ja motiveeritud teisi kaasa kutsuma. Ja leidub meie seas palju ka neid, kes on valmis appi sõitma võõra küla inimestele teise Eesti otsa. Sest midagi olulist ootab tegemist!

Kogukonnad tärkavad

Viimasel ajal räägitakse palju kogukonnana elamisest ja olemisest. Räägitakse

sellest, et oleme linnadesse rännanuna selle oskuse kaotanud ja alles nüüd seda vaikselt taasavastamas. Võib-olla ei ole asi sugugi nii hull. Ehk pakuvad uued suhtlusvõrgustikud ja -kanalid seda uut

ja senisest laiemat platvormi, mille pinnal kokku tulla. Ka linnas. Sest inimeste kasvav soov oma elu ja ümbruskonna korraldamisel otse kaasa mõelda, rääkida ja tegutseda on selgelt tuntav. Ka koostegutsemise tegelikust potentsiaalst hakkab vaikselt arusaam tekkima.

Kolmele aastale tagasi vaadates tundub probleemi/väljakutse teadvustamine ning kohe lahenduse pakkumine see võluvalet, mis meid kõiki kaasa haarab ja liikuma paneb. See on eluterve ja normaalne elamise ja olemise viis. Nii üksikisiku kui kogukonnana. See vaikselt ootamine ja lootmine on meile suure vaevaga sisse õpetatud, aga ehk ei ole hilja ümber õpida?

Ei taheta enam oodata, leppida, maksta.

Juunis kümneaastaseks saanud Poliitikauuringute Keskuse Praxis kodanikuühiskonna ja valitsemise programmi direktor **ANNIKA UUDELEPP** kiidab intervjuus Alari Rammole Eesti arengut ja teeb kriitikat oma lemmik-temadel nagu riigivalitsemine, avalike teenuste osutamine ja laiema visiooni puudumine.

Annika Uudelepp:

ühiskonna arengu võti on aktiivsel kodanikul

Hoiad sa siiani rekordit kui Eesti noorim ministeeriumi kantsler?

Jaa, hoian.

Mis sul arus oli? Alla aasta avalikus sektoris töötanud ja kohe tippjuhiks?

Hullumeelne tahe teha Eesti riiki paremaks.

Õnnestus see keskkonna-ministeeriumis?

Ma arvan küll. See oli väga motiveeriv, väga vastutusrikas ja suurt isiklikku initsiatiivi nõudev töö. Olen siiani täiesti veendunud, et riigiametnik on olla uhke ja hää ning palju on neid ametnikke, kes ei mõtle üheksast-viieni stiilis, vaid tegevavad tõeliselt säravate silmadega.

Kust tuleb enesekindlus minna sisuliselt otse ülikoolist viitsadat inimest juhtima?

Kindlasti on oma roll noore inimese teotahtel ja julgusel, aga ma mõtlesin enne otsust ikka kaua. Kui sa leiad endas sisemist tahet töötada Eesti riigi ja ühiskonna heaks, siis sellist võimalust sageli ei teki. Suureks abiks oli ka minu tänapäevase riigiteadusliku hariduse taust.

Sind teatakse kui kunagi naerusuist inimest, siis kui nõudlikku ja liialt tõsist ametnikku, aga nüüd tundud jälle naeratav.

Enesega rahulolu on väga oluline mis tahes töös. Mõnikord on ikka pingelisemaid aegu ja isiksuslikult on kõik mu töökohad olnud väga arendavad ja väga kiire õppimiskõveraga. Kui ministeeriumi juhtima

asusin, küsiti minult, et kui kolmekümnendelt on tippjuhi kogemus käes, mida ma siis edasi teen. Ma olin juba enne seda ametikohta selgeks mõelnud, et karjäär ei ole vertikaalne redel, vaid eelkõige võimalus ennast mitmekesiselt arendada ja elada väga lahedat ning sisukat elu.

Mujal maailmas on paljud riigijuhtimises ja tippäris tegevad inimesed mingil elukaare hetkel jõudnud kodanikuühenduses töötamiseni ja nad hindavad seda ääretult kõrgelt. Võib-olla Eestis pole sellest lihtsalt veel aru saadud.

Karjäär ei ole vertikaalne redel, vaid võimalus end mitmekesiselt arendada.

Avalik sektor ammendus vaid selleks hetkeks?

Sektoripõhine piiritlemine pole ammendumise kriteerium. Väljakutse ei ole asutuse-, vaid töö sisu põhine ja kus sa seda teed, on üsna teisejärguline.

Praxise kogemus on mulle näidanud väga huvitavaid ja märksa paindlikumaid võimalusi, kuidas oma tööd paremini teha. Samuti on töö viinud mind kokku näiteks ühendustes töötavate professionaalidega, kellega ma riigiametis töötades poleks kohtunudki. Täna on võimalused ka riigiametis paremad – ametnikud pole õppinud mitte üksnes kodanikuühendustega suhtlemist, vaid näevad järjest enam koostöökohti nn teadmustöötajatega. Minu jaoks on väga oluline töötada tarkade inimestega, ma ei saa seda kuidagi varjata.

Sinu pilt kodanikuühiskonnast oli küllap erinev keskmise 25-aastase ametniku omast?

Teadsin kodanikuühenduste rolli ühiskonnas, tajusin nende olulisust ja olin väga palju mõelnud võrgustike toimimise peale. Mitte hierarhia ja turu, vaid just võrgustiku.

Keskkonnaorganisatsioonid olid ministeeriumile kindlasti tülikad.

Tegelikult on mul väga hea meel, et keskkonnavaldkonnas tegutsevad tugevad kodanikuühendused. Kui ma ministeeriumisse läksin, räägiti mulle kohe, et nende ja nendega oleme me tülis. Palju oli isikutevahelisi probleeme, aga ka vastastikune rollitaju oli nihkes. Seadsime sisse regulaarse ümarlause keskkonnaühendustele ja see üksnes ei loonud paremat koostöösuhet, vaid ka usaldust, õpetas üksteist paremini tundma. Need kohtumised ei kulgenud alati rahumeelselt ja konfliktivalt, aga see oli ikkagi viis tulla kokku ja rääkida asjadest, tekitada sisukam dialoog.

Aastad lähevad, aga ikka on vastastikku kurtmist ja näpuga näitamist.

Mõlemal pool on endiselt puudu oskustest, teadmistest ja väärtustest, mis annavad kokku kompetentsi. Üks asi on teada kaasamise rolli, teine osata kaasata ja sa ei saa ka kaasata, kui sa ise ei arva, et see on oluline ja kasulik. See nõuab mõtlemist ja tahet, kuna tegu pole ühekordse ürituse, vaid partnerlussuhte väljaarendamisega.

Avalikul sektoril endalgi on palju katsumusi. Selge on vajadus riigiparaati moder-

niseerida. Mitte et me oleks arengust maha jäänud, aga mõned väljakutsed ei ole sellised, mida saavutaks asutused eraldi, kes on arenenud oma loogika järgi ja teinud riigi kui terviku juhtimise väga raskeks.

Koostöösuhted on sageli isikupõhised ning kui muutuavad inimesed, lähevad nendega ka mälu ja suhted ja sellest võib sõltuda piltlikult

öeldes ühe valdkonna tulevik aastateks. Iga asutus peab hoolitsema, et ei juhtu vaid väljund – töö on ära tehtud –, aga tekiks ka mõju. See on selgelt ka töökorralduse taga: igapäev on oma maailm oma majas, aga riik võiks olla üks süsteem, ühtlustades ja standardiseerides põhiprotsesse näiteks. Vähe on kliendikeskset mõtlemist ja nägemine, et tööd tuleb teha inimese jaoks, on avalikku sektorisse veel üsna lünklikult jõudnud.

Takistused on ametkonnas või poliitikas?

Näiteks see, et meil pole toimunud haldusreformi, on poliitilise otsustamatuse vili. Konkurents omavalitsuste vahel on tihe, koostööhuvi on üsna tagasihoidlik. Ühel hetkel hakkab keskvalitsuse ja omavalitsuste vastandumise retoorika suunama ka kodanike mõtlemist ja õõnestama usaldust oma riigi vastu.

Ametnikkonna hulgas on inimesi, kes tahaks muutusi ellu viia, aga mida aeg edasi, seda vähemaks neid jääb. Väheneb usk selsse, et midagi on võimalik ära teha, sest sageli ei tehta.

Ja see on poliitikute probleem?

Aga ka ametnike, kui nad ei suuda kokku leppida ja vaadata riiki kui tervikut. Ei ole mõtet ainult poliitikuid süüdistada, mõlemad on osalised.

Poliitilisel tasandil kritiseerin ma eelkõige seda, et meil pole ühelgi erakonnal selget visiooni, kuidas riigivalitsemist arendada. Soomlased tegid omale just pikaajalise plaani ja kõik erakonnad teavad, et see tuleb ära teha, sest rahvastik vananeb, efektiivsust on rohkem vaja jne. Tony Blair tuli välja jõulise agendaga avalike teenuste reformimiseks, Holland samamoodi. Need on teemad, mille pealt on – utreerides – võimalik valimisi võita. Mitte

mõeldes, et kõik riigiparaati puudutav on igav ja kuiv ning ei kõneta valijat.

Eestis kõnetaks või?

Ma arvan, et ei ole osatud panna kõnetama – rääkida inimestele parematest avalikest teenustest nii, et nad aru saavad, kuidas see nende elu mõjutab. Kui pole visiooni, ei mobiliseeru ka poliitilised jõuhood millegi ära tegemiseks.

Poliitika võiks ju ometi valijate tahtest ja arukusest sõltuda?

Kodanikuharidusega peab väga tõsiselt tegelema ja suur roll on siin kodanikuühendustel ning meedial ja haridussüsteemil. Kodanikuharidust ei ole vaja üksnes selleks, et inimesed valimiskastide juures saaks aru, mida nende otsused kaasa toovad, vaid ka selleks, et meie ühiskond oleks turvalisem, et meil oleks mõistlikud harjumused, rohkem teadmisi ja et riigil oleks vaja vähem oma nina igale poole toppida. Aktiivseks ja teadlikuks kodanikuks õppimine on ühiskonna arengu üks võtmetegureid.

See võtab ju jubedalt aega, veel mitu samasugust riigikogu tuleb ...

Võtabki. Aga mõtle, kui kaugele me oleme jõudnud 20 aastaga. Muutused on võimalikud.

Ka Tallinnas?

Ma arvan küll. Meil on järjest inimesõbralikum elukeskkond ja seltsitegevus on lõpuks nähtav, nii et inimeste tahtel on olnud mõju. Kui seda tahet mitte avaldada, ei saa mõju tekkidagi. Kodanike usk endisse ja koostöösse on väga vajalik ja selle mobiliseerimiseks on tarvis kodanikuühendusi. Võimul on vaja muidugi neid aktsepteerida, mitte pähe istuda.

Mõned otsused on alati sellised, mis täna tunduvad kedagi riivavat, aga pikas perspektiivis on hädavajalikud – auku tööealises elanikkonnas saab 15 aasta pärast tasakaalustada vaid jõuline sisse-ränne; ja riik ei saa tulevikus kodanikele ka enam elementaarsetes asjades nii palju lubada kui seni.

Need on valusad teemad ja neist peab rääkima, sest ka ebapopulaarseid asju saab

põhjendada, arutada, kuidas kollektiivselt nendega toime tulla. Siis saavad ka inimesed aru, miks asjad juhtuvad, sest suur osa usaldamatusest ja vastuseisust tuleb elementaarsest infopuudusest. Kuigi eestlased on väga sõnakuulelikud inimesed ja valmis paljut ära kannatama – Prantsusmaal oleks rahvas tänaval.

Mis Praxise agenda on?

Kümme aastat tagasi mõtestatud missioon on ka täna elus – teha riigis otsused kvaliteetsemaks, pakkudes nii sisulist infot kui ka arendades demokraatlikku otsustuskultuuri ja kodanikuühiskonda. Me teeme seda piltlikult öeldes kolme haakuva hammasratta kaudu, millest uuringud moodustavad kõige suurema osa. Teine hammasratta on eri laadi koolitused, mis on suunatud inimeste võimekuse tõstmisele, et analüüsides sündinud ettepanekuid suudetaks ka ellu viia.

Kolmas hammasratta on ideed, kus me oleme Eesti juhtiva mõttekeskusena selles rollis, et toome aeg-ajalt mingid ideed “orbiidile” ja toetame neid uuringute ning koolitustega. Kui me tegime aasta eest avalike teenuste delegerimise analüüsi, ei teadnud keegi, et teema komeedina lendab. Siin sa näedki, kuidas ideed tegelikult kusagile jõuavad ja nad ei pea alati ja üksnes poliitikute ja teiste tippotsustajateni jõudma, vaid ka nendeni, kel nende teadmistega midagi peale on hakata – ühenduste, ametnike, ettevõtjateni.

Meil pole ühelgi erakonnal selget visiooni, kuidas riigivalitsemist arendada.

Kui palju 10 aastaga mõttekodade endi mõju on muutunud?

10 aastat tagasi ei teatud Eestis, mis see poliitikaanalüüsiki on. Mõeldes globaliseerumise ja teadmusühiskonna peale on mõttekeskustel järjest enam tulevikku. Teadmiste monopol ei ole otsustajate käes ega üldse mitte kusagil, vaid see on laiem ja sa pead metsikult tööd tegema, et aru saada, kus sa oled, ja selleks on vaja häid partnereid. Mõttekeskused saavad olla sil-laks, tuua ideid sinna, kus neid veel pole.

Intervjuu täisversioon
www.ngo.ee/blog.

TEDxTallinn: JAGATUD IDEEDES ON VÄGI

Kogu Eestis kolmandat, Tallinnas teist korda toimunud TEDx-i konverentsil käis kohal **MARI KODRES**.

Alustuseks sellest, misasi see TED, lisandiga x, üldse on – osa tutvusringkonna inimestest noogutab kõikiteadvalt, aga teised, sealhulgas mitu õppejõudu, paar ajakirjanikku ja ühe suure tuntud ettevõtte personalijuht, polnud sellest üleilmsest formaadist veel midagi kuulnud.

Kui TEDile lisandub x, siis tähendab see kohalikku, iseseisvalt korraldatud üritust, mis võimaldab kokkutulnud inimestel jagada rahvusvahelise TED-konverentsi sarnast kogemust. 25. mail KUMUs toimunud TEDx oli kolmas omataoline Eestis: sügisel toimus esimene konverents Tallinnas, seejärel võttis teatepulga üle Tartu ja nüüd oli kord taas Tallinna käes. Konverentsid on kõik korraldatud vabatahtlikkuse põhimõtet järgides. Eestis asi sai alguse Jannus Jaska 2009. aastal Facebooki riputatud üleskutsesest, kus ta ärgitas eestlasi oma esimest TEDx-i korraldama. Sotsiaalvõrgustiku vahendusel kogunes õige pea umbes 30-liikmeline töögrupp, kes korralduskoosolekutel osales. Tuumik kujunes kümnekonnast inimesest, kelle töö vilju ongi nüüd juba kaks korda Tallinnas nähtud.

Mitmel pool ka “inspiratsioonikonverentsiks” tituleeritud TEDx-i seekordseks katuseteemaks oli kasvamine ning veendumus, et jagatud ideedes peitub vägi. Ühtlasi iseloomustab TEDi suhteliselt väike kohapealne auditorium, nii mõnisada inimest. Kuigi osalustasud varieeruvad olenevalt konve-

rentsist mõne tuhandest dollarist kuni meie kahesaja kroonini, on kõnede kättesaadavus kõigile üheks kindlaks printsipiiks. Seetõttu on võimalik TEDi konverentside otseülekandeid jälgida ka kodus sohvalt pikutades või hiljem salvestused üle vaadata.

Ühes on muidu moodne TEDx meeldivalt tagurlik – inimestel palutakse juba

eelnevalt jätta koju oma sülearvutid ja muu tänapäevane tehnoloogiline butafooria ning keskenduda ainult kõnedele. Kuigi osalejatel

on võimalik oma ideid ka suurel ekraanil näiteks slaidide kujul tutvustada, loobub osa esinejaid sellest teadlikult. TEDi klassikaline kõnepikkus 18 minutit on just sobiv selleks, et keskenduda tekstile endale ja eemaldada selle ümbert müra. Nagu ütles Tallinna TEDx-il esimese ettekande pidanud Taavi Veskimägi – see on koht, kus saab eelkõige mõtteid vahetada. Esinejad on enamasti oma ala professionaalid, nii tuntumad kui tundmatumad näod – tih-tipeale ka eelistatult viimased. Tedsterite (selle mütsi alla mahuvad nii esinejad, osalejad kui korraldajad) seas kuuleb sageli ka neid, kes peavoolumeedias ei esine, ent kelle töödest-tegemistest oleks ühiskonnal kindlasti õppida. Tallinna TEDx-il astusid üles näiteks Mart Noorma, Tartu Ülikooli Füüsika Instituudi kosmose- ja militaar tehnoloogia töörühma juht, kes nõustab Eesti tudengisatelliidi ESTCube-1 ehitamist. Tema järel astus punasele vaibale Kai Pata, kelle uurimisvaldkonnaks

on digitaalsed ökosüsteemid, HIV-epideemiast rääkis Terve Eesti SA juht Mairi Jüriska, ettekande pidasid veel Valdur Mikita, Tõnu Kõrvits ning Veronika Valk. Et TEDx on avatud rahvusvahelisusele, vahelduvad kohalikud ettekanded alati salvestustega mujalt TEDi konverentsidelt.

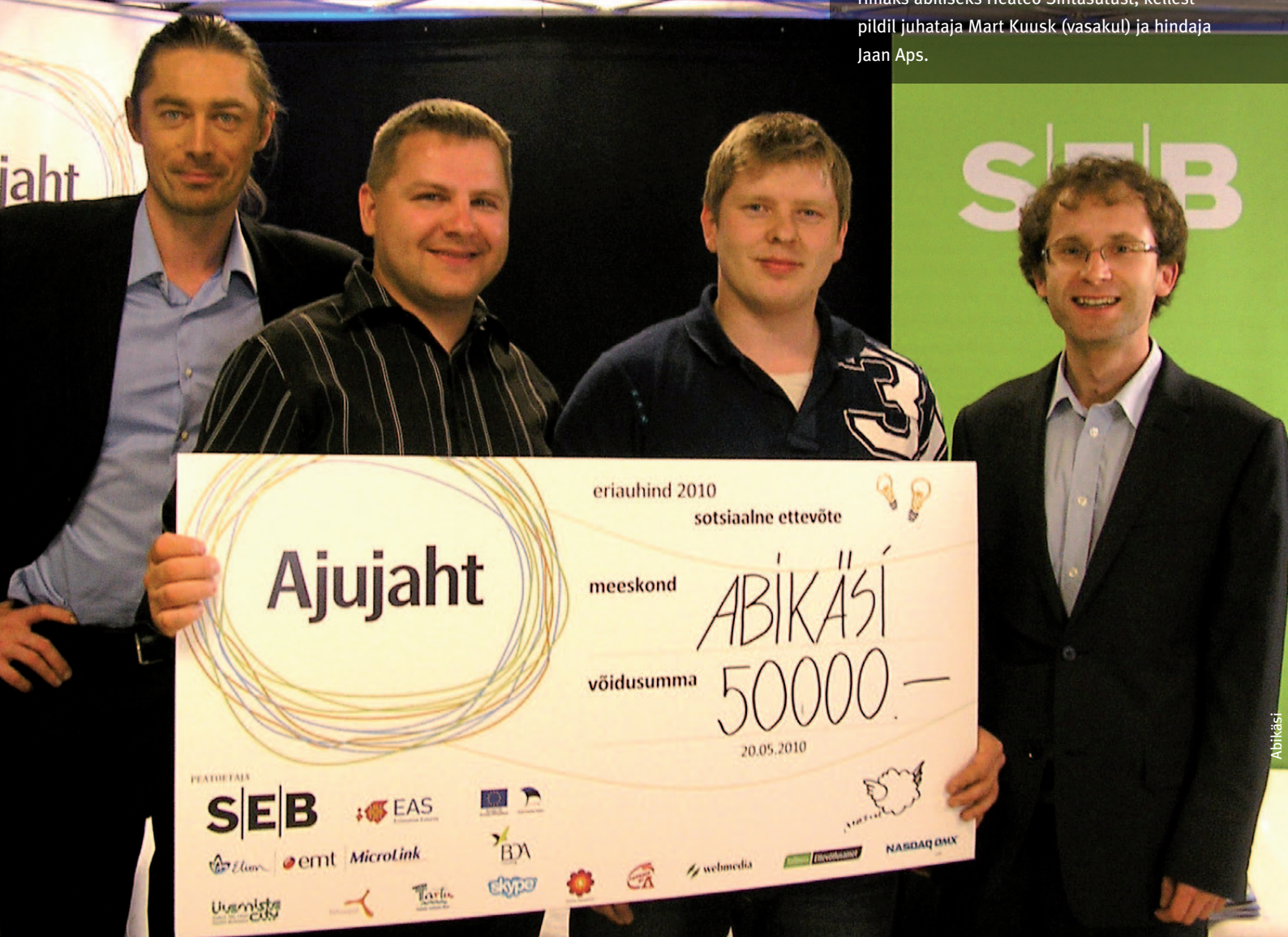
Kui midagi ette heita, siis vahest seda, et mitmed esinemised vajaks n-ö lavastajakätt. Kaheksateist minutit on üürrike aeg, mistõttu oma sõnumi kontsentreerimine nõuab ka kõrvaltvaataja pilku, et sisse- ning väljajuhatused liig pikaks ei veniks.

Tallinna TEDx-i vabatahtlikud korraldajad kohtusid Facebookis.

Tehnoloogia, meelelahutus, disain

Esimene konverents toimus juba 1984. aastal USA-s Californias, aga õige hoo sai TED sisse mõned aastad tagasi, mil Youtube'iski levivad videod nakatasid sadade tuhandete kaupa neid inimesi, kes huvituvad tehnoloogiast, meelelahutusest ja disainist – sest just seda esmapilgul krüptilisena paistev lühend tähendab. TEDi kõnelejate hulka on kuulunud Bill Clinton, Bill Gates, Frank Gehry, Paul Simon, Richard Branson, Philippe Starck, Bono jt. Viimase aastaauhinna napsas endale aga staar-kokk Jamie Oliver, kes rääkis oma ristiretkest tervisliku toitumise eest USA ülekaalulisimas osariigis Lääne-Virginias. Rahvusvaheline TED 2010 teemal “Mida maailm praegu vajab?” toimub 13. augustil 2010 Californias. Vaata ja kuula www.ted.com ja www.tedx.ee.

Ajujahi võidutšekki hoidvad Indrek Ülper ja Marko Simberg nimetavad üheks oma suurimaks abiliseks Heateo Sihtasutust, kellest pildil juhataja Mart Kuusk (vasakul) ja hindaja Jaan Aps.

KOGEMUS:

Masu kiuste abikätt ulatamas

Ajujaht 2010 sotsiaalse ettevõtluse auhinna võitnud MTÜ Abikäsi projektijuht **MARKO SIMBERG** räägib ettevõtte sünniloost ja tulevikuplaanidest.

Ida MTÜ Abikäsi alustamiseks tuli elust enesest. Üks meie asutajatest Indrek Ülper elas pikalt Suurbritannias ning algusaastatel oli tal füüsilise puude tõttu raskusi töökoha leidmisega.

Paari aasta möödudes avastas Indrek Remploy – 1940. aastatel rajatud organisatsiooni, mille eesmärgiks on leida puuetega inimestele töö ning nad ühiskonda integreerida. Remployga kontakteerumise järel sai Indrek pärast kaks aastat kestnud töötussinguid paari nädalaga koha ASDA supermarketis.

Alustanud toidu riulitele asetajana, jõudis ta 2006. aastaks osakonnajuhataja positsioonile. 2008. aasta suvel avas Indrek põhitöö kõrvalt poe, mis tegeles mobiiltelefonide ning arvutite müügi ja remondiga.

Möödunud aastal naasis Indrek Eestisse ning sinisel töötussingutel kohtas taas sama olukorda, pörgates kokku tööandja eelarvamusliku suhtumisega puuetega inimestesse. Töötukassas võeti Indrek arvele ning esialgu sealt rohkem abi ei saanud. Nii tekkiski mõte olukorraga midagi ette võtta ja ise midagi ära teha.

Koondab erinevad teenused

Probleemi lahendamiseks asutasime puuetega inimestele keskendunud agentuuri, mis tegeleb nende töötussingutega iga päev ja aktiivselt. Rentisime Tallinnasse Kadaka tee 153 kontori, kuhu abivajajad võivad pöörduda.

Vestleme töölesoovijatega, koostame nendega koos CV ning selgitame välja inimesele võimalikud ja sobivad ametid. Vajadusel saab inimene enne tööturule sisenemist osaleda 2-3-päevastel motivatsioonikoolitustel, mille MTÜ Abikäsi sotsiaalse ettevõtlusega tegelemise tuludest sisse ostab. Samuti plaanime hakata

koostööd tegema personalifirmadega, kes aitaksid meid puuetega inimeste kvalifikatsioonimäära väljaselgitamisega.

MTÜ Abikäsi kontseptsioon on tegeleda sotsiaalse ettevõtlusega ja tagada nii iseseisvus ning sõltumatus toetustest-annetustest. Ettevõtlusvormiks on esialgu telemarketing, klienditeeninduspunkti ning IT-teenuste pakkumine.

Töid teevad vaid puudega inimesed ja sellega loob MTÜ Abikäsi ka ise töökohti juurde. Loomes neile meeldiva töökeskkonna, kus neid iga päev ümbritsevad arusaajad inimesed, ning töökoht muutub ka inimestele sotsiaalselt meeldivaks paigaks. Hetkel on MTÜ Abikäsi ruumides kokku loodud 10 töökohta.

Kuni 60-70 inimest aastas

Oleme üsna värskest alustanud organisatsioon ning seetõttu end veel turundanud ei ole. Sellele vaatamata on paljud inimesed meid juba leidnud – nii töötusijad kui koostöösooviga ettevõtteid. Kuna Eesti on väike, levib info kiiresti.

Koostööpartneritel on MTÜ Abikäsi projektis täita väga tähtis roll. Meie võimalused ja vahendid on piiratud, kõiki tegevusi ei jõua ega suuda läbi viia. Partneritest tõstaksime esmalt esile Heateo Sihtasutust, kes on meid aidanud väga palju oskusteabe, kontaktide leidmise ning sotsiaalse ettevõtluse koolitustega.

Suureks abiliseks töötusijate kontaktidega on olnud ka Töötukassa. CV-Online on valmis meile edastama puuetega inimestele sobivad tööpakkumised ja Käo hooldekodu valmis aitama meid vaimse puudega inimeste toetamisel. See tähendab, et ka vaimupuudega inimesi ei

saadeta ükselt tagasi, vaid koostöös hooldekoduga püütakse leida lahendus.

Hiljuti alustasime koostööd ka MTÜga Puude ja Astangu Hooldekoduga, kindlasti otsime erinevaid partnereid veel juurde.

Lähitulevikus tahame oma kontori telemarketingi osakonna korralikult toimima saada ning siis keskenduda projekti algsele

Sotsiaalse ettevõtte Abikäsi idee on tagada sõltumatus toetustest ja annetustest

ideele – suurendada puuetega inimeste tööhõivet. Pikaajaliseks prognoosiks on aidata tööle 60–70 inimest aastas ning suurendada seda numbrit igal aastal veel 20% võrra.

Prognoosi kohaselt oleme mõne aasta möödudes saavutanud tuntuse Eesti suuremate ettevõtete seas ning muutnud puuetega inimesed ettevõtjate seas väärtuslikuks tööjõuks. Esialgu tegutseb Abikäsi Tallinnas, kuid paari aasta jooksul on plaanis laiendada ka Lõuna-Eestisse.

Ajujaht 2010 poolfinaali kandidaatide valimistele järgnesid meeskonnakoolitused. Töenäoliselt on väga raske soovitada alustavale ettevõtjale Ajujahi programmist midagi paremat. Kõige rohkem on marjaks ära kulunud saadud tutvused ning kontaktid. Eriti tänulikud oleme oma mentorile Margus Pressile, kellel on pikaajaline ettevõtte juhi kogemus. Margusega kohtusime igal nädalal, tegime projekti vahekokkuvõtteid ning ta suunas meid edasi.

Nii tööandjad, avalikkus kui puuetega inimesed on meid väga hästi vastu võtnud, see on kindel märk Eesti ühiskonna arengust.

Töövõtjad

Eestis on kokku 118 000 puudega inimest, kogu rahvastikust moodustab see ligikaudu 9%. Veidi üle kolmandiku puuetega inimestest on tööealised ning neist tervelt 88% töötud. Sotsiaalministeeriumi tellitud Eesti puuetega inimeste uuringust selgub, et kolmandikul puuetega inimestest on toimetulekuga suured probleemid, valdavalt just tööealistel. Tööealiste töötute puuetega inimeste keskmine sissetulek on 2484 krooni kuus. Samuti räägib projekti vajalikkusest asjaolu, et Tallinna Töötukassas on ligikaudu 30 kontorit ning puuetega inimestega tegeleb neis kõigest kolm juhtumikorraldajat. Tänapäeval on tekkinud rida uusi töökohti, kus on vajalik ainult arvuti ja telefoni olemasolu ning võrdlemisi lihtne väljaõpe. Need töökohad oleks ideaalseks väljundiks näiteks liikumispuudega inimestele.

Tööandjad

Ettevõtteid on Eestis Statistikaameti andmetel 77 948. Loome enda potentsiaalseteks klientideks kõik ettevõtteid, mis vajavad töötajaid. Valdkonniti saab puuetega inimeste tööjõudu rakendada enim töötleva tööstuse, hulgi- ja jaekaubanduse ning info ja side valdkonnas. Kuna rahaline kokkuhoid ühe puudega töölise pealt on esimesel aastal 33 482 krooni (eeldades, et inimene on töötanud enam kui kuus kuud ning töötaja teenib miinimumpalka 4350 krooni). Tööandja aastane kokkuhoid töötaja pealt, kelle netopalk on 10 000 krooni, küündib ligi 50 tuhande kroonini. Näiteks viie töötaja pealt moodustab see juba vägagi arvestatava summa, siis kõige rohkem on puudega töölised huvitatud väikefirma omanikud, kus tehtav töö on lihtne ja kergesti õpitav ning loeb iga säästetud kroon.

Brittide üleskutse: ühendused, ühinege!

Äriettevõtete jaoks on ühinemine loomulik viis kasvada. Ka avalikus sektoris tehakse seda, kui on vaja säästa raha ja olla tõhusam. Miks siis vabaühendused sellega hakkama ei saa, kuigi pidevalt kurdetakse, et napib nii raha kui ka inimesi? Suurbritannia juhtivad kodanikuühendused on igatahes ühinemise teemat tõsiselt vedama hakanud. **URMO KÜBAR** uuris põhjusi ja seniseid kogemusi.

Vebruaris jõudis lõpule kahe Inglismaal puuetega inimeste õiguste eest seisva ühenduse liitumine. 1998. aastal asutatud, 130 töötaja ning 75 miljoni kroonise aastaelarvega Speaking Up ja 17 aastat vanem, 80 töötaja ja poole väiksema eelarvega Advocacy Partners alustasid ühinemisprotsessi juba pool aastat varem.

“See samm tagab, et meie sihtrühmade õigused on kaitstud, hoolimata esseisvatest kärbetest rahastamises,” ütles uue organisatsiooni, Advocacy Partners Speaking Up tegevjuht Jonathan Senker.

Samal ajal teatasid liitumisest kaks Londonis õpiraskustega inimesi abistavat organisatsiooni, Support for Living ja Southside Partnership. Aprillis lõppenud ühinemisega tekkis 650 töötaja ning 470 miljoni kroonise eelarvega organisatsioon.

Need liitumised trumpasid oma nimekuselt üle aga uueks organisatsiooniks Age UK liitunud kaks II maailmasõja järel asutatud eakate tugikeskust, Help the Aged ja Age Concern. Veidi enne seda pakkus Suurbritannias kõneainet prints Charlesi otsus astuda tagasi endanimelise äriliidrite foorumi presidendi kohalt, kuna seal ei võetud kuulda ta soovitusi ühineda kahe teise sarnase organisatsiooniga.

Üleilmse majanduskriisi puhkedes usuti, et lähiaastad toovad küllaltki killustunud kolmandas sektoris kaasa suurema ühinemislaine. Ent kuigi nimetatutega sarnaseid näiteid leiab veelgi, pole “lainest” siiski ka kolm aastat pärast kriisi algust veel põhjust rääkida. Hiljutine Charity Commissioni uuring näitab, et ühinemist on kaalunud kõigest 9% Briti

Ühinemist peaks vaatama kui võimalust oma tööd paremini teha

vabaühendustest – tõsi, see on küll 6% rohkem kui eelmises, aasta varem tehtud küsitluses. Nõnda nimetab kolumnist Karl Wilding ühinemist kolmanda sektori “koeraks, kes pole haukuma hakanud”.

Kolmanda sektori tugiorganisatsioonid ja rahastajad ei kavatse siiski veel lootust kaotada. Inglismaa ühenduste katusorganisatsiooni NCVO tänavune konverents pühendas ühinemistele eraldi töötoa. Charity Commission on välja andnud hulga juhendeid, millal ja kuidas ühinemisi läbi viia. Programm Futurebuilders avas oma kodulehel virtuaalse “kosjakontori”, kus ühinemisest huvitatud organisatioo-

nid võiksid sarnaseid leida. Briti valitsus asutas 300 miljoni krooni suuruse “moderniseerumise fondi”, kust ühendused ja sotsiaalsed ettevõtted saavad taotleda kuni 190 000 krooni suurust toetust ja kuni 10 miljoni krooni suurust intressivaba laenu ühinemisega seotud kulude katteks.

Vähesed on siiski nii otsekoheised kui eelkõige annetajate jaoks kodanikuühenduste mõju ja suutlikkust analüüsiv New Philantropy Capital (NPC), kes oma mullu suvel avaldatud raportis sedastab: ühinemisi peaks kolmandas sektoris olema palju rohkem. Rõhutades küll, et iga ühinemine vajab põhjalikku kaalumist ja see ei ole sobiv lahendus iga organisatsiooni jaoks, toob NPC välja ka viis valdkonda, kus nende hinnangul täpselt sarnast tööd tegevaid organisatsioone on enim: õpiraskustega lapsed, rinnavähi uuringud, võlanõustamine, vaimupuuetega inimeste toetamine ning ühenduste rahastamine.

Ühinemine toimub, kui kaks või enam organisatsiooni leiavad, et koos tegutsedes saaksid nad paremini hakkama. Nagu toodud näidete puhul, on sagedasimaks ajendiks majanduskriis, mis paneb otsima võimalusi ellu jäämiseks. Samamoodi võivad ühinemisele tõugata ka muud kriisid: näiteks suured muutused organisatsiooni

Eesti värskeim katse ühendada kaht MTÜd, Rahvaliitu ja Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda, lõppes esimese liikmete vastuseisu tõttu läbikukkumisega.

sees või tema tegevusvaldkonnas. Näiteks on viimase kümnendi jooksul põhjalikult muutunud arusaamad, kuidas aidata kodutuid inimesi, mis on kaasa toonud muutusi ka selles valdkonnas tegutsevates organisatsioonides. Ka ühenduste partnerid avalikus või äri sektoris saavad neid ühinemisele suunata.

Ent kõik sellest teemast kõnelejad rõhutavad, et tegelikult peaks ühinemist vaatama kui võimalust areneda ja oma tööd paremini teha ning taibukamad ei oota selleks kriisi ega muud välist survet.

Õnnestunud ühinemisega kaasneb sünergia inimeste, teadmiste, kogemuste, oskuste ja muu sellise jagamisest, samuti on tõenäoline kulude kokkuhoid nt üldkulude arvelt. Ka võib kokkuhoid tulla n-ö mastaabiefektiga – pakkudes sama teenust suuremal määral väheneb tavaliselt ühiku hind.

Samas peab arvestama, et ka ühinemisel on oma rahaline hind – sellele kulub kõvasti tööaega, ent erinevaid kulusid kaasneb ka asjaajamise, teavitamise ja kõige muu sellisega.

Kõvasti ka takistusi

Kulutuste pelgamise kõrval on ilmselt olulisemad aga teised takistused. Nii näitavad küsitlused, et suurema organisatsiooni puhul peļjatakse kaugenemist sihtrühmadest: “väike” ja “vabaihendus” on paljude jaoks sünonüümid. Samuti tuuakse ohuna välja, et suured organisatsioonid kipuvad olema formaalsemad ja nii kaob töö rõõm.

Ka paremas rahastamises kaheldakse – arvatakse, et kaks organisatsiooni eraldi suudavad valdkonda rohkem raha tuua. Ning vähetähtis pole ka emotsionaalne aspekt – sageli on ühenduse eestvedajaks selle asutaja, kes ei soovi näha oma “lapsel” kadumist uue ja suurema organisatsiooni sisse.

NPC analüüsis tõdetakse, et nende hirmude põhjendatust on raske üldistatuna hinnata. Siiski, seades oma sihtrühmade huvid otsuse tegemisel ülimalt, on neid kõiki võimalik vältida.

Millal ühinemist kaaluda?

Nagu pea mis tahes muu asja puhul, ei ole ühinemine eesmärk omaette, vaid seda on mõtet ette võtta siis, kui organisatsioonid tänu sellele oma tööd paremini saavad teha. Võimalikud põhjused on näiteks:

- kui organisatsioonide eesmärgid ja tegevused on väga sarnased ning ühinemine vähendaks dubleerimist;
- kui organisatsioonide eesmärgid ja tegevused täiendavad üksteist ning ühinemine tooks kaasa sihtrühmade huvid terviklikuma teenimise;
- kui on vaja suurendada tegevuste ulatust või tõsta nende tõhusust – ühine tegutsemine võimaldab säästa raha, näiteks saada soodsamaid tehinguid;
- kui üksi edasi tegutsemise puhul satub ohtu organisatsiooni või mõne olulise tegevuse jätkumine. Põhjus võib olla organisatsioonisisene (näiteks puudulik juhtimine) või ka -väline (muutused tegutsemiskeskkonnas, uued vajadused vms);
- kui ühine tegutsemine avab ligipääsu uutele rahastamisvõimalustele.

Miks ühinemised ebaõnnestuvad?

Kaugeltki iga ühinemine ei vii soovitud tulemuseni, vaid võib põhjustada uues organisatsioonis veel pikka aega kestvaid hõõrumisi või muid tagasilööke. Sagedasemad põhjused:

- Strateegilised väärotsused. Tuleb välja, et organisatsioonide tegevused ei ole siiski nii sarnased, nagu nad esmalt paistsid, ning nende ühildamine muutub raskeks ja tekitab pingeid.
- Erinevad kultuurid. Isegi kui eesmärgid on sarnased, võivad erineda kombed ja suhtumised. Mõni ühendus on näiteks formaalsem, teine võtab asju vabamalt ja loominguliselt ning need stiilid ei pruugi omavahel kokku sobida.
- Võimujaotus ja isiklikud konfliktid. Ühinemise puhul on tavaline, et keegi kaotab oma positsiooni, mis võib kaasa tuua pingeid, isegi kui näiliselt on kõik kenasti kokku lepitud.
- Siseopositsioon. Kui ka enamik on ühinemise poolt, võib alati leiduda neid, kes sellega rahul pole ning hakkavad uue organisatsiooni huvid vastu töötama.
- Kulud. Ühinemisega kaasnevad kulud ning kui need ei ole enne põhjalikult läbi mõeldud, võib see tulla ebaameeldiva üllatusena.

Millele ühinemist ette valmistades mõelda?

1. Kas ühinemine on meie organisatsiooni ja sihtrühmade parimates huvides? Kas see parandab meie pakutavate teenuste kvaliteeti, vähendab kulusid, suurendab sissetulekut, võimaldab vahendeid paremini kasutada vms?
2. Kas ühinevad organisatsioonid on sarnased oma eesmärkidelt, väärushinnangutelt, kultuurilt, juhtimiselt, struktuurilt jms?
3. Kas oleme teadlikud, mida arvavad ühinemisest meie liikmed, sihtrühmad ja teised partnerid? Kui ei, siis kuidas me seda teada kavatseme saada?
4. Millised on ühinemisega kaasnevad võimalused ja ohud? Kuidas me esimesi ära kasutame ja teisi väldime?
5. Kas mõni muu koostöövorm aitaks samu tulemusi saavutada?
6. Kas oleme välja arvestanud kõik ühinemisega kaasnevad kulud, sh tööaeg, nõustamiskulud, võib-olla kolimise ja uue kaubamärgiga kaasnevad kulud. Kindlasti tuleb valmis olla ka ettenägematuteks kuludeks.
7. Mida meie põhikiri ja kõikvõimalikud kehtivad kokkulepped (nt rahastuse osas) ühinemise kohta ütlevad?
8. Kas me tunneme oma tulevast partnerit läbi ja lõhki, sh oleme teadlikud tema finantsseisust?
9. Kas oleme läbi mõelnud tulevase organisatsiooni struktuuri ja põhidokumendid?
10. Kas meil on vajadusel võimalik saada nõustamist ja muud abi ühinemise läbiviimiseks?
11. Kas oleme määranud ühinemise eest vastutavad isikud?
12. Kas oleme kokku leppinud ühinemise tegevusplaani ning paika pannud mehhanismid selle jooksuks hindamiseks?
13. Kas oleme läbi mõelnud, kuidas me ühinemist kommunikeerime?
14. Kas oleme läbi mõelnud, kuidas me ühinemise edukust ja tulemusi hindame?

Õnnesaar hädameres?

Millenniumikülade projekt Aafrikas tõstatab olulise küsimuse ka Eesti kodanikuühenduste jaoks: kas ka väike positiivne muutus on juba väärt saavutus või peaks ühenduse tegevuse eesmärgiks olema mingi valukoha täielik likvideerimine? Aafrikasse piilus **URMO KÜBAR**.

Kui võrrelda Lääne-Kenyas asuva Sauri piirkonna elu praegu ja viis aastat tagasi, on muutused iga-ühele näha. Laste suremus on vähenenud kolmandiku võrra, kohalik kool on õpitulemustelt tõusnud piirkonna tippu, põllumajandustoodang on kahekordistunud ning mobiiltelefonide omanike arv – Aafrika maapiirkondades väga oluline elatus-taseme näitaja – neljakordistunud.

Sauri on esimene praeguseks enam kui 80st Aafrika “millenniumikülast” – projektist, mille eestvedajaks on USA majandusteadlane Jeffrey D. Sachs, kes on enda ümber koondanud filantroopia tõelise unelmate meeskonna: popkultuuri staarid Bono ja Angelina Jolie, mõlemad kuulsad Billid (Gates ja Clinton), George Soros, ÜRO peasekretärid Kofi Annan ja Ban Ki-moon ja teised.

Idee on lihtne: näidata, et selge fookusega, moodsat tehnoloogiat kasutav ja piisavalt rahastatud programm, mis

võtab korraga parandada olukorda nii tervishoiu, hariduse kui ka tööhõive alal, suudab inimesi vaesusest välja aidata. Ehk siis saavutada päriselus neid ilusaid muutusi, mis on kirjas ÜRO “Aastatuhande arengueesmärkides”.

Sauri näide tundubki seda kinnitavat. Külaelanikud, kes on põlvkondade jooksul elatunud banaanide kasvatamisest, on nüüd saanud koolitust ja tegelevad näiteks ka mesinduse ja kalakasvatusega, aga kasutavad põldudelgi moodsamaid võtteid ja koguvad palju suuremat saaki. Külla on rajatud korralik veevärk. Säasevõrgud on kodudes nüüd tavalised ning malaaria tuvastamine ja ravi algab märksa kiiremini: regulaarselt külas käiv arst saadab vereproovi näidud mobiiltelefoni abil laborisse ning saab vastu sõnumi, mis rohtu patsiendile kirjutada.

Koolis pakutakse lastele korralikku lõunat, mistõttu nad saavad ka paremi-

ni õppimisele keskenduda. Muudatuste maksumus ühe elaniku kohta aastas on umbes 1400 krooni.

Ons Sachs ja tema meeskond leidnud lahenduse, mis aitab vaesuse maailmast kaotada? Hoolimata edufaktidest leidub siiski

Muudatuste maksumus ühe elaniku kohta aastas on umbes 1400 krooni.

ka millenniumikülade kriitikuid. Üks osa neist muretseb muudatuste elujõulisuse pärast: mis saab näiteks haiglast ja koolist siis, kui projektirahad ühel päeval paratamatult lõppevad? Juhitakse tähelepanu, et nii suurte summade paiskamisega on kaasnenud ka väärnähtused: osa abist on lihtsalt mustal turul maha müüdnud, külas on tekkinud topeltvõim, kus projekti juhtgrupil on sisuliselt rohkem kaalu kui elani-

Projekt on sama tugev kui selle nõrgim lüli

Üks suuremaid sotsiaalseid projekte ja ettevõtteid toetavaid organisatsioone, Acumen Fund, hindab süstemaatiliselt toetavate projektide edukust neljal skaalal: finantsiline jätkusuutlikkus, kuluefektiivsus (projekti hind ühe abivajaja kohta), sotsiaalne mõju (muutuse pikaajalisus ja sobivus), muudatuse mastaapsus (lahendatava probleemi olulisus, mõjutatava sihtrühma suurus, võimalus lahenduse kordistamiseks). Heaks loetakse projekti või ettevõtet, mis on erinevatel skaaladel võrdselt tugev. Lähtutakse põhimõtetest, et projekt on täpselt nii tugev kui selle nõrgim lüli.

Seni ei ole teada ühtegi laialtkasutatavat otsustumudelit, mis aitaks valida kõige olulisemat probleemi. Kas on see korrumppeerunud valitsus, näljahäda või kehvad enese-

arendamise võimalused, on iga inimese ja finantseerija südametunnistuse küsimus. Ideaalis tuleks kõigi olulisemate probleemidega tegeleda paralleelselt, millega tekiks sünergia olukorra parandamisel.

Ei saa aga eeldada, et kogu maailma probleemidega, hädamerega, tegeleb üks ja sama meeskond. Tõeline muutus ühiskonnas saab aset leida vaid siis, kui sellesse panustab kriitiline mass indiviide. Nagu õpetaja Laur ikka ütles: “Kui kõike ei jõua, tee pool!”

TUULI REISBERG

Tartu Ülikooli majandusteaduskonna doktorant

James Hill/The New York Times (Scampix)

ke valitud kohalikul omavalitsusel jms.

Ettevõete edukuse tõeliseks mõõdu-
puuks peaks olema tema kordistatavus.
Teisisõnu: kui võtta Sauris ja teistes mil-
lenniumikülades edu toonud mudel ning
kasvatada tegevuste mahte näiteks tuhat
või kümme tuhat korda, näiteks 80 küla
asemel 80 000 või 800 000 külale, siis kas
see töötaks sama hästi?

Siin võtavad sõna teist tüüpi kriitikud,
kes ütlevad, et millenniumikülades on
tegeletud murede lahendamisega mik-
rotasandil, ent jäetud kõrvale suured
probleemid nagu näiteks Aafrika korrump-
peerunud valitsused, mistõttu need lahend-
dused riikide tasandil ei toimiks.

“Põhimõtteliselt püüab Sachs luua
õnnesaart hädameres ning võib-olla on
see tal isegi õnnestunud,” ütleb projekti
üks tuntumaid kriitikuid, endine Maa-
ilmapanga majandusteadlane William
Easterly. “Aga hädamerega ta ei üritagi
võidelda.”

James Hill/The New York Times (Scampix)

Afganistan ootab sõpru Eestist

Mullu märtsist korraldab Jaan Tõnissoni Instituut kolmeaastast projekti, mille eesmärk tutvustada Afganistani Eestis ja luua kontakte kahe riigi koolide vahel. Projekti mootorit ja hinge **MAARI ROSSI** usutles Mari Kodres.

Kuidas projekt Eesti koolides ning õpetajate seas vastu võeti ning kas mõnes piirkonnas on huvi sõprusdemete loomise vastu tugevam?

Eesti koolide huvi oli suurem, kui julgesime lootagi: tahtsime esimesel aastal alustada viie kooliga ning lisada teisel aastal veel viis, aga kui me ideed ETV hommikuprogrammis tutvustasime ning koole ühinema kutsusime, leidsime hoobilt kümme kooli – nii et alustasime hoogsalt ja see hoog pole senini raugenud.

Sõpruskoolid paiknevad üle kogu Eestis: Kuressaarest Alatskivini ning Tallinnast Antslani.

Projektis osaleb kaks erivajadustega laste kooli ja meil on olnud nendega väga hea koostöö – just nende koolide lapsed on eriti avatud ja aktiivsed.

Kust sellise iselaadi ettevõtmisega alustasite?

Projekt sai kunagi alguse Inglismaal, kui inglannast arst Sarah Fane reisis veel Talibani võimu ajal Afganistanis ja seal sed inimesed meeldisid talle nii väga, et ta otsustas nende heaks midagi ära teha. Tänapäevaks on Inglismaal isegi Etoni koolledžil sõpruskool Afganistanis. Nüüdseks on idee pälvinud Euroopa Komisjoni rahalise toetuse ning projekt laienenud Rootsi, Eestisse ja Slovakkiasse. Meie alustasime sellest, et korraldasime Eestis sõpruskoolide konverentsi õpetajatele ja õpilastele, kus me õppisime projektipartnerite senistest kogemustest.

Kas olete keskendunud mõnele kindlale piirkonnale Afganistanis?

Enamik sõpruskoole paikneb Põhja-Afganistanis Mazār-e Sharīfi linna

lähistel, mis on turvalisemaid ning rahulikemaid Afganistanis ning meie partneril, Rootsi Afganistani-komiteel, on seal töötamise pikaajaline kogemus. Projektis on paar kooli, mis asuvad kirdes Kunduzi provintsis, kuhu me praegu minna ei saa, sest nendes küldes piisavalt turvaline siiski pole.

Kuidas saavad Eesti koolid Afganistani koole aidata ning mida oleks omakorda meil sealt õppida?

Esimene küsimus, mille ühe Afganistani kooli poisid Vanalinna Hariduskolleegeiumi õpilastele videokonverentsil esitasid, oli järgmine: “Kui te piknikul käite, siis kas eelistate õpetajate või oma vanemate seltskonda?”

Tüdrukud on jällegi imestanud, et kas Eesti koolimajade ümber ei olegi suuri müüre, mis Afganistanis tüdrukute koolide ümber peavad kindlasti olema. Kuna meie maad on kaunis erinevad, tuntakse huvi kõige vastu: koolielu, igapäevaelu, tulevikuplaanid, söögid, kultuur, loodus. Eestlastel on võimalik oma stereotüüpe kummutada: õpilased leiavad, et Afganistan ei ole nii kole koht, kui meedia seda

portreerib, ja et islami usku inimesi ei ole mõtet karta ega islamiusku demoniseerida.

Islamist ei saa siiski vist mööda?

Me küll korraldame eesti õpilastele islami usku tutvustavaid töötubasid, aga afgaanidega kohtumisel ei ole me pikki usuteemalisi arutlusi seni maha pidanud.

Pigem on nii, et neil on kõik teemad religioonist pooleldi läbi imbinud, aga eestlased jälle on suhteliselt usukauged ega märkagi religiooni teemat alati käsitleda.

Samas arvan, et üldiselt ei pea sõpruskoolid keerulisemaid teemasid kartma: tean Inglismaalt näidet, kui üks kool organiseeris vene, saksa ja inglise kooli vahel arutelu II maailmasõja tähenduste kohta ning see oli õpilastele väga huvitav.

Aitame Afganistani lapsi ka materiaalselt: eesti koolilapsed on annetanud koolitarbeid ning õpetajad näiteks inglise keele õpetamise materjale, mille eest neile suur tänu. Samuti toetab meie projekti Eesti arengukoostöö raames Välisministeerium ning nende toetusega saab iga kool ise otsustada teatud summa piires, mida nad vajaks – kas arvutit, sportimisvahendeid või hoopis väikest keemialaborit.

Proosaline küsimus – mis keeles te omavahel suhtlete?

Enamasti inglise keeles; kui vaja, siis kasutame tõlkide abi. Koolides ei ole enamasti interneti, aga Afganistani õpilased ja õpetajad on sõitnud kohale meie partneri Rootsi Afganistani-komitee kontoritesse ja nii saame nendega suhelda Skype'i teel videokonferentse pidades.

Saadame ka pakke ja projekti meeskond käib paar korda aastas ise koolides kohal, kutsudes kaasa nii õpetajaid kui ka ajakirjanikke Eestist.

Kuidas tagada seda, et koolidevahelised suhted oleksid jätkusuutlikud?

Ega seda tagada ei saagi. Kui ikka puudub interneti, telefoni ja külastuste võimalus, siis ei saagi suhelda. Projekti jooksul hoolitsevad suhtlemise eest korraldajad nii Eestis kui Afganistanis. Loodame, et projekti lõppedes on turvalisus ja tehnilised võimalused paranenud.

Millised olid Eesti õpetajate muljed sealsest koolisüsteemist ja õpetamise tasemest?

Pärast seda, kui 2001. aastal langes Talibani režiim, mis teatavasti ei lubanud tüdrukutel koolis käia, on Afganistanis toimunud ülimalt kiire areng: ehitatud on üle 2000 kooli ja kooli on läinud seitse miljonit õpilast. Nii kiire arenguga on paratamatult traageliidid veel näha: klassid on liiga suured, koolidest, õppevahenditest ja õpetajatest on suur puudus, eriti tüdrukute koolides. Õpetaja on tihti lihtsalt inimene, kes oskab kirjutada ja lugeda, mitte eriharidusega nagu meil.

Õpilased leiavad, et Afganistan ei ole nii kole koht, kui meedia välja paista laseb.

Ühisele seminarile kohale sõitnud õpetajate hulgas olid naised rohkem kui pooled, kuigi jutukamateks jäid päeva vältel mehed. Andsime õpetajatele võimaluse arutleda ning mõtiskleda selle üle, kuidas sõpruskoolide projekt nende koolidele enim kasulik saaks olla – kui meie pidasime silmas õppematerjale, metoodikat ning kogemuste vahetamist, kerkisid neil esile märksa kriitilisemat sekkumist vajavad küsimused nagu puhas kraanivesi, uued tahvlid ja elektriühendus.

Kui turvaline Afganistanis praegu õigupoolest ikkagi on?

Sõltub suuresti sellest, kes sa ise oled ja mida seal teed. Meie reisisime märtsikuus Afganistani põhjaosas ringi koos afgaanidest tõlkide ja autojuhtidega ja

meil ei olnud kaasas ühtegi relva. Nii-moodi reisida on ohutum kui hambuni relvastatud sõjaväekolonnis. Meiesugused ei ole Talibani rünnakute sihtmärk, nemad ründavad sõjaväelasi, tähtsaid poliitikuid või diplomaate. Meid vastu võttev Rootsi organisatsioon ütleb, et nende töötajatega ei ole 30 aasta jooksul midagi juhtunud ja selle on taganud see, et nad on võtnud tööle väga palju afgaane, olles tänaseks üks Afganistani suuimaid tööandjaid. Väga palju sõltub sellest, kuhu piirkonda minna, ühe linna või küla turvalisus võib poole päevaga muutuda.

Mis saab edasi?

Plaanime sügisel õpilaste ja õpetajatega koolides Afganistani-teemalisi päevi korraldada koos Afganistani muusika, toidu, moedemonstratsioonide, filmide ja muu põnevaga. Samuti viime Eestist ajakirjanikke ja õpetajaid Afganistani-reisidele ja kutsume afgaane külla oma maast rääkima. Tulevikus tahame nõobist kinni võtta ka poliitikutel nii Briti parlamendis kui Eesti riigikogus, aga sellest on veel vara täpsemalt rääkida.

Afganistanist leidnud on endale sõpruskooli järgmised Eesti koolid:

Alatskivi keskkool
Antsla gümnaasium
Kuressaare gümnaasium
Laulasmaa kool
Põlula kool
Põlva Ühisgümnaasium
Tallinna Laagna lasteaed ja põhikool
Tartu Hiie kool
Vanalinna Hariduskolleegium
Tallinna Tehnikagümnaasium

Eestlane on Afganistanis tõeline vaatamisväärsus.

Manifest 2011: mida me ootame uuel riigikogult ja valitsuselt?

Mai lõpus toimunud II Eesti vabaühenduste käärajatega lükati käima ühenduste manifesti koostamine 2011. aasta riigikogu valimisteks. Eesseisev suvi on paras aeg läbi mõelda, mida pakkuda välja parlamenti pürgijatele, et nad omalt poolt kodanikuühiskonna arengule hoogu juurde saaksid anda. **URMO KÜBAR** kutsub kaasa lööma.

Möödunud, 2007. aasta valimiste eel väljakäidud manifesti selgeimaks tulemuseks oli Kodanikuühiskonna Sihtkapitali moodustamine, töö on käimas aga mitmete teistegi toonaste ettepanekutega.

Kuid manifesti edukuse hindamisel ei ole olulised ainult elluviidud ettepanekud: toonane töö ettepanekute koostamise ja tutvustamisega aitas kodanikuühenduste tegevusi ja rolli ühiskonnas selgemaks

teha nii poliitikutele, meediale kui ka avalikkusele.

Nii on põhjust suve jooksul taas läbi mõelda ja selgelt sõnastada ettepanekud nendeks tegevusteks, mis sõltuvad riigikogust ja valitsusest ning mis aitaksid kodanikuühiskonda Eestis tugevamaks muuta.

Ettepanekuid saab teha ja teiste välja pakutuid kommenteerida EMSLi kodulehel www.ngo.ee/manifest, samuti võib

oma mõtteid saata e-posti aadressil urmo@ngo.ee. Manifest on plaanis valmis saada septembriks, et seda seejärel erakondadele tutvustama hakata.

Nagu eelminegi kord, nii ei keskendu vabaühenduste manifest kitsalt valdkondlikele küsimustele, vaid sellistele, mis mõjutavad ühenduste tööd sõltumata nende tegevusalast. Manifesti üheks osaks saab ka hea valimistava, mida suve jooksul samuti erakondadega arutatakse.

21. mail toimunud käärajatel arutati gruppides ja pandi kirja esimesi ettepanekuid manifestiks ning Liia Hänni ja Hille Hinsberg (alumisel pildil) tutvustasid, mida plaanitakse ära teha valmiva kodanikuühiskonna arengukavaga.

Noorteühendused kinnitasid oma platvormi riigikogu valimisteks

Teadaolevalt esimese seekordse valdkondliku manifestina kinnitas Eesti Noorteühenduste Liit mai lõpus toimunud üldkoosolekul oma platvormi 2011. aasta riigikogu valimisteks. Sellega soovitakse tagada poliitikate kujundamisel senisest paremat arvestamist noorte vajadustega ning kõikide noori puudutavates eluvaldkondades tehtavate otsuste paremat omavahelist koordineeritust.

Platvormis teeb ENL 16 ettepanekut noortevaldkonna olukorra parandamiseks. Näiteks kutsuvad noorteühendused üles sõlmivas koalitsioonileppes kaastama eraldi alapeatükina valitsusliidu programmi noortepoliitika osas, muutama 2013. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimisteks valimisiga 16 eluaastale, kehtestama kaasamise hea tava õigusaktina ning hakata iga seaduse eelnõu koosta-

misel analüüsima selle mõju noortele.

Platvormis juhitakse tähelepanu lisaks ka noorte tervisele, tööpuudusele, karjääriõppe ja -nõustamise kättesaadavusele, vabatahtliku töö arendamisele, noortevaldkonna rahastamisele, noorte kaasamisele jne.

Platvormi teksti leiab www.enl.ee/et/Noortepoliitika/valimised

KOVid peavad manifesti ettepanekutest vajalikemaks avalike teenuste teemat

Eelmise aasta kohalike valimiste eel koostatud vabaühenduste manifesti ettepanekutest peavad kohalikud omavalitsused kõige vajalikumaks avalike teenuste kodanikuühendustele delegerimise põhimõtte kokkuleppimist, selgus uuringust.

Kohalike valimiste manifest koosnes heast valimistavast ning 16 ettepanekust linna- ja vallavalitsustele ja -volikogudele tegevusteks, mis aitaksid kaasa kodanikuühiskonna ja kodanikuühenduste tugevnemisele ning KOVide ja ühenduste paremale koostööle.

Selle aasta algul viis EMSL läbi küsitluse kohalike omavalitsuste seas, uurimaks, milliseid manifesti ettepanekutest on nende juures juba rakendatud ning milliste rakendamisel KOVid huvitatud on. Küsitlusele vastas 101 omavalitsust 227-st.

Manifesti ettepanekutest enim rakendunuks hindasid KOVid ühenduste võimalusi kajastada oma tegevust KOVi infokanalites (94%), taotleda projektitoetuste kõrval tegevustoetust oma tegutsemisuuhtlikuse tõstmiseks (89%), saada KOVidelt nõustamist ja abi (87%) ning ühenduste esindajate osalemist volikogu komisjonide töös (86%). Siin tuleb siiski silmas pida, et KOVide hinnang ettepaneku rakendamisele ei anna veel infot, kui laialdaselt ja milliste tulemustega see toimib ning kas ka ühendused sellega samamoodi rahul on.

Manifesti ettepanekutest vähim rakendunud on avalike teenuste kodanikuühendustele delegerimise põhimõtte väljatöötamine, mida on tehtud vaid 14%-s vastanud KOVidest. Samas on see ka ettepanek, millest KOVid enim huvitatud on – seda pidas vajalikuks 67% vastanutest.

Suuremat huvi näitasid KOVid üles veel kodanike ja nende ühenduste kaasamisepõhimõtete väljatöötamise vastu (praegu olemas 37%-l, sooviks teha 52% vastanutest), samuti nimetati sagedamini vajalikuna linna või valla territooriumil tegutsevate kodanikuühenduste avaliku andmebaasi moodustamist (praegu olemas 43%-l, sooviks teha 51%) ning koolituste korraldamist kohalikele poliitikele ja ametnikele, et ühenduste tegevust paremini mõista (praegu olemas 43%-l, sooviks teha 49%).

Sel aastal hakkab EMSL kohalikke omavalitsusi aitama, et manifesti ettepanekuid ellu viia.

Manifesti tulemuste kokkuvõtte sisaldab veel analüüsi sellest, millised projekti käigus ette võetud tegevused osutusid edukamaks ja millised mitte, kohalike eestvedajate seas läbi viidud küsitluse tulemusi, ja seda, mida saadud kogemustest õppida.

Analüüsiga saab tutvuda www.ngo.ee/manifest.

Mida ootan mina?

Selleks et edendada Eestis majandust, sealhulgas ettevõtlikkust, tööhõivet, konkurentsivõimet, regionaalset arengut, tuleb Eestis kasvatada sotsiaalset kapitali. Sellega on edukalt tegelenud just kodanikuühendused.

Kuidas täpsemalt, on paari sõnaga võimatu kirjeldada, kuid järgmise riigikogu ülesandeks võiks olla kodanikuühiskonna võimaluste ja pikaajalise mõju teadlik tundmaõppimine.

Konkreetsemalt peaks iga riigikogusse pürgiv edumeelne rahvasaadik olema läbinud vähemalt kahepäevase õppereisi, külastama selle käigus vähemalt 10 ühendust ning kirjutama sellest kogemusest paarileheküljelise analüüsi. Usun, et selline teguviis on kodanikuühiskonna edendamisel suur samm edasi, sest otse suheldes ja oma silmaga tulemusi nähes jääb vajalik meelde, tekib huvi, saab teha piisavalt üldistusi ja on otsustajale otsuste tegemisel abiks.

Kodanikuühiskonna arendamisel on peamiseks tõukejõuks kohaliku omaalgatuse programm, samuti Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

Neid ei saa võrrelda ega asendada Euroopa toetustega. Kodanike tegutsemise tahe on kasvanud, selles peitub suur jõud, mida on mõistlik ära kasutada, suurendades riiklike programmide mahtu vähemalt kaks korda ja rakendades põhimõtet (Rootsi eeskujul), et seda rida eelarves ei puutu, vaid kehtib kokkulepitav iga-aastane kasvuprotsent.

KATRIN UUDEKÜLL, Lääne-Virumaa Uudeküla eestvedaja

Manifest 2007

Ettepanek	Pooldajad 2007 *	Seis	Kommentaar
Otsused paremaks			
Luaa igas ministeeriumis kaasamise heast tavast lähtuvad reeglid kodanike ja nende ühenduste kaasamiseks poliitika kujundamise ja õigusloome protsessidesse, nii et sellest saaks loomulik osa ametnike igapäevatööst.	Reform, IRL, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Ministeeriumides on nimetatud kaasamise koordinaatorid, samas toimub kaasamine endiselt kaunis juhuslikult ning kindlasti ei ole veel loomulik osa ametnike igapäevatööst.
Toetada tegevusi, mis tõstavad vabaihenduste suutlikkust osaleda otsustusprotsessides ja teostada oma sihtgruppide eestkostet.	Reform, IRL, SDE, Rahvaliid, Rohelised		On rahastatud mõningaid sellega tegelevaid projekte, KÜSKil on toimunud vastavad taotlusvoorud
Käivitada koolitussüsteem, tagamaks ametnikele kodanikuühiskonna-alased teadmised ja oskused dialogiks vabaihendustega.	Reform, IRL, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Kaasamiskoolitused ametnikele toimuvad regulaarselt (2008-09 320 ametnikku, 2010-11 plaanis u 300), samas oleks vaja koolitada ametnike ka ühenduste rahastamise ja teenuste delegerimise alal.
Kodanikud teadlikuks ja aktiivseks			
Teha koostöös vabaihendustega riiklik kodanikuhariduse kava vähemalt viieks aastaks, kaasates selle läbiviimiseks aktiivselt massimeediavahendeid.	Reform, IRL, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Kava loomisega on alustatud, ent tulemusteni pole veel jõutud.
Via üldhariduskooli õppekavasse sisse praktika vabaihendustes, mis võimaldaks õpilastel tutvuda nende tegevusega ja oma osalemisvõimalustega.	IRL, Rahvaliid, Rohelised		Üksikud näited on seni toimunud ainult koolide või kodanikuühenduste initsiatiivil ja on väga juhuslikud.
Algatada koostöös noorteühendustega noorte ühiskondliku aktiivsuse programm.	Reform, IRL, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Alates 2008 on süsteemselt toetatud noortekogude ja -volikogude tegevust, lisaks erinevaid projekte
Toetada kogu elanikkonnale suunatud vabariiklikke programme ning kodanikuühendustele mõeldud täiendkoolitusi.	Reform, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Koolitusi, sh tasuta, on saadaval päris palju. Napib venekeelseid.
Toetada tegevusi, mis on suunatud vabaihenduste strateegilise planeerimise ja juhtimissuutlikkuse arendamisele (koolitused, praktikad, mentorprogrammid, enesehindamismeetodid jms)	Reform, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Maakondlike arenduskeskuste ja EASI kaudu on jätkunud alustavate ühenduste koolitused, alustatud mentorprogrammi ja alates 2010 ka edasijõudnud ühenduste koolitusi, kuid vajadused on palju suuremad.
Toetada riigieelarvest sihtotstarbeliselt järgmise viie aasta jooksul vabatahtliku tegevuse süsteemi väljaarendamist.	Reform, IRL, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Algust on tehtud, kuid vajadused on suuremad.
Näidata avaliku sektori eeskuju äri sektorile, andes igale teenistujale õigus võtta aastas 1-2 vaba päeva vabatahtlikuks tegevuseks mõne vabaihenduse juures. Kriisiolukorras kompenseerida riigi poolt vabatahtlike päevatasu tööandjale.	SDE, Rahvaliid, Rohelised		Ei ole tehtud.
Ühendused elujõuliseks			
Luaa terviklik nägemus ja ühtsed põhimõtted vabaihenduste rahastamiseks avaliku võimu poolt, eristades selgelt projektitoetused, tegevustoetused ja lepingulised tööde-teenuste tellimine.	Reform, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Nii rahastamis- kui ka teenuste üleandmise kontseptsiooniga on töötatud juba aastaid ilma tulemusteni jõudmata.
Minna ühenduste tegevustoetuste puhul üle pikaajalistele raamlepingutele, tagamaks ühenduste jätkusuutlik tegutsemine.	SDE		Nii tegevustoetused kui ka pikaajalised lepingud on pigem erandid.
Käivitada programm alustavate vabaihenduste toetamiseks.	Reform, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Alustavatel ühendustel on võimalik, nagu ka varem, saada tasuta koolitust ja nõustamist, kuid näiteks alustavaid ettevõtteid toetatakse oluliselt rohkem.
Luaa kodanikuühiskonna arendamise sihtkapital, mis tagaks ühenduste jätkusuutliku arengu.	IRL, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Tehtud. KÜSK tegutseb alates 2008. aastast heade tulemustega.
Käivitada programm ühenduste omatulu teenimise ja sotsiaalse ettevõtluse edendamiseks.	SDE, Rahvaliid, Rohelised		Seni piirdunud vaid ühe KÜSKi taotlusvooruga ning üksikute koolitustega.
Korrastada maksupoliitika, tagamaks eraisikutele piiranguteta võimalus teha maksuvabalt annetusi.			Pole tehtud.
Eristada registris avalikes ja erahuvides tegutsevad ning kodanikualgatuslikud ja avaliku sektori asutatud mittetulunduslikud ühendused.	Reform, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Pole tehtud.
Luaa avalik mittetulundusühenduste register ning riiklik statistikaarvestus satelliitartvete baasil sektori kohta.	Reform, Rahvaliid, Rohelised		MTÜde aastaaruannete avalikuks tegemine registris alates 2010 on oluline samm, kuid järgnevalt on vaja tegeleda registri kasutajasõbralikuks muutmiseks.
Via läbi sektori üldine kaardistamine kord viie aasta jooksul.	Reform, IRL, SDE, Rahvaliid, Rohelised		Pole tehtud, endiselt pole kellelgi korralikku ülevaadet Eestis tegutsevatest ühendustest.

* EMSL küsis valimiste eel igalt suuremalt erakonnalt manifesti iga ettepaneku kohta, kas nad toetavad seda, on vastu, või toetavad täpsustustega. Ainsana ei vastanud Keskerakond.

2000. aasta esimeses pooles üritas kodanikuühiskonna häälekandja Foorum selgitada, kust ühenedused oma raha saavad ning kust nad seda võiksid saada. Ajalukku sukeldus **URMO KÜBAR**.

10 aastat hiljem

Tõsi, lähemale kui tõdemusele “Riik annab ühendustele sadu miljoneid kroone” (jaanuarinumbri esiküljeloole pealkiri) esialgu ei jõutud. Toona intervjueeritud katusorganisatsioonide juhid olid aga optimistlikud. Riigieelarvest taotletud 8 miljoni krooni asemel 4 miljonit saanud Eesti Korterühistute Liidu esimees Andres Jaadla ütles, et riigi toetus katab liidu eelarvest kolmandiku ning kui see jätkub, siis õige pea nad enam riigi abi ei vaja. “Liit peaks saavutama isetasuvuse, raha peaks tulema liikmemaksudest, välis- ja meile sõbralike firmadega tehtud ühisprojektidest.”

Rohkem omatulusid

Veebruarinumbri vestlusingis tõdeavad aga intervjueeritavad, et ise teenimises peitub ühenduste suurim kasutamata “kullasoon”. “On ammu räägitud, et Eesti ühenedused ehitavad oma tegevuse liialt välisabile,” kirjutab juhtkiri. “See nõrgendab sektorit – liiga paljud organisatsioonid toetuvad ühekordsetele projektidele, mille lõppedes puudub kindlus järgmise päeva suhtes. Et projekti ümber koonduvad töökohad, sidemed ja kogemus ei kaoks, tuleb ühendustel mõelda erinevatele rahastamisallikatele, millest ühena võiks üha tõsisemalt kaaluda äritegevust.”

Juhtkirjas leitakse, et ühenedused pelgavad äritegevust liialt ning vaja on muutust nende mõttemaailmas. Siiski tõdetakse, et “ükski mittetulusühingu aetud äri pole nii edukas, et ühendust päris kulkil kanda. Fondide pakkumised on arukas ikka üles leida, nagu ka osaleda riigi raha jaotamisel”.

Näiteid organisatsioonidest, kes end ise ära suudavad majandada, on tänaseks tekkinud, ent jutt projektisõltuvusest kõlab sama aktuaalselt ka kümme aastat hiljem.

2000. aasta kevadel tulid deklareerides võisid Eesti inimesed esmakordselt ühendustele tehtud annetusi viie protsendi ulatuses oma maksustatavast tulust maha arvata. Selleks tuli esitada annetust tõestav kviitung, valitsuse määruse number ja kuupäev, millega ühendus kanti tulumaksusoodustusega organisatsioonide nimekirja, ning ühenduse järjekorranumber nimekirjas. Ühenedused ise pidasid kviitungi küsimist annetuse eest pigem imelikuks.

Märtsikuine kaanelugu keskendub avalike teenuste delegerimisele ja kuulutab pealkirjas: “Kodanikeühendus teeb riigi töö paremini ja odavamalt”. “Ehkki valitsus tunnustab vajadust riigi ja kohalike omavalitsuste kohustusi kolmandale sektorile üle anda, ei teata, kuidas see peaks toimuma,” tõdetakse siis – enam-vähem samamoodi, nagu mulluses Praxis uuringuski.

Siis Tartu, praegu Tallinna Tehnikaülikooli õppejõud Tiina Randma (nüüd Randma-Liiv) ütleb, et aktiivsem teenuste

delegerimine seisab pigem ametnike kui ühenduste suutmatusel taga uude rolli asuda. “Käed eemale, silmad peale!” peaks olema ametniku uus rollikirjeldus.

Üks toonastest avaliku teenuse osutajatest, Pärnu Orvuna Kasvanute Ühenduse noortekodu juht Andres Guff käib välja idee, et sotsiaalteenuseid pakkuvates MTÜdes vabatahtlikena töötavate inimeste eest võiks riik maksta sotsiaalmaksu nende pensioni tarbeks.

Luuakse Praxis

Lisaks kirjutatakse, et valmib kodanikuühiskonna kontseptsioon, mille riigikokku jõudmist loodeti juba samast sügisest (tegelikult läks sellega veel kaks aastat). Pahandatakse, et Euroopa Liiduga ühinemisläbirääkimisi pidavad ametnikud ei kaasa kodanikuühendusi, mille peale viimased soovivad kodanikel endil aktiivsemad olla. Maikuu kirjutatakse Sorosi rahaga loodavast poliitika analüüsi keskusest, mis peaks muutma poliitikute kõhutundel põhinevat otsustamise kommet. Tänavu juunis tähistabki toona loodud Praxis oma 10. sünnipäeva.

Seitse avalikku teenust ühe hoobiga

EMSLi avalike teenuste projektijuht **GEROLI PEEDU** tutvustab “Minu Eesti” mõttetalgutest välja kasvanud projekti, mille eesmärk on soodustada kodanikuühenduste ja omavalitsuste koostööd avalike teenuste osutamisel. Ühtlasi töötatakse projekti tulemusel välja seitse uut avalikku teenust koos tarkvaralahendusega.

Mõnegi idee viiest tuhandest, mis 2009. aasta “Minu Eesti” mõttetalgutel välja käidi, tegid mõtlejad järgmiste kuude jooksul ka teoks.

Osa ideid on aga sellised, mis nõuavad elluviimiseks rohkem plaanimist, spetsialistide kaasamist ja ka raha. Et need üksnes paremaid aegu ootama ei jääks, käivitas EMSL koos Viljandi linna, Vigala valla ja Eesti Disainikeskusega projekti „Minu Eesti: avalikud teenused. Seitse ühe hoobiga“.

2011. aasta veebruarini kestvas projektis valime välja ning teeme teoks seitse avaliku teenuse ideed, mida saavad e-ühenditega osutada kodanikuühendused või kogukonnad. Meie soov on näidata, kuidas avalik teenus saab toimida lihtsalt, kiirelt ja säästlikumalt ning seda

kohalike inimeste endi eestvedamisel.

Viljandi ja Vigala on esialgseks katselavaks, kuid loodav tarkvara saab seejärel kõigile kättesaadavaks ning loodetavasti leiab edaspidi laialdaselt kasutust.

Teenuste osutajad koonduvad veebi

Projektil on teinegi siht: loome www.ngo.ee juurde veebilehe, kuhu kogume teavet ning näiteid avalike teenuste üleandmise kohta, sellest saab nende teemade ristumispunkt. Samuti hakatakse kodanikuühendusi ja omavalitsusi edaspidi teenuse üleandmise ajal nõustama.

Praxise mullu valminud uuringu kohaselt on teenuste delegerimine kodanikuühendustele praegu kasutusel rohkem kui

60%-s omavalitsustest, ent potentsiaali on palju enamaks. Osalt on siin tegu teadmiste ja kogemuste nappusega: ühendustel on vähe ettekujutust, missuguseid teenuseid ning kuidas nad võiksid pakkuda, omavalitsustel aga sellest, kuidas ja milliseid teenuseid delegerida ning kus on need ühendused, kellega võiks koostööd teha. Ka ühendused ise on sageli nõrgad, ent võiksid saada tugevamaks omavahel koostööd tehes – kui vaid teistest sarnaste teenuste osutajatest teadlikuks saadaks!

Käimasolev projekt püüabki neile probleemidele lahendusi leida. Tegevust rahastavad EAS-i kaudu Island, Liechtenstein ja Norra, EMP finantsmehhanismi ning Norra finantsmehhanismi vahendusel. Jälgi projekti käiku www.ngo.ee/seitse.

“Minu Eesti” mõttetalgutelt: kuidas võiks elu nutikamalt korraldatud olla?

Talgurakenduse arendus

on tänaseks juba lõppenud ja “Teeme ära!” talgupäevaga ka juba praktilises kasutuses.

Rakendus pakub kaht teenust:

- **talgute väljakuulutamise** – võimalus välja kuulutada oma talgud, kirjeldada ära tehtavad tööd ning eesmärgid;
- **talguliste registreerimine** – talgutel osalemisest huvitatud saavad end registreerida täisautomaatse süsteemi vahendusel.

Kogukonna kaasamine avaliku ruumi probleemide lahendamisse

– ülevaade, millistest probleemidest on juba teavitatud, puudustest teavitamise võimalus, avalik ja personaalne tagaside edenemise kohta. Kogukonda saab probleemist teavitada ning kogukond otsib sellele ka lahenduse. Lisaks kogukonna kaasamine avalikku ruumi puudutavate otsuste tegemisse (planeeringud, teederemont, avaliku ruumi kujundus jne).

Elukeskkonna kaardistamine

– veebikaardi lahendus, millega kogukond saab kaardistada oma piirkonna vaatamisväärsused, looduskaunid kohad, matkaraajad, teenusepakkujad jms.

Ühistranspordi korralduse parendamine ja info kättesaadavaks tegemine

– maapiirkondades on transport võtmeküsimus ja ühtlasi piirkonna arengu suurim takistus. “Minu Eesti” mõttetalgutelt otsiti igas Eestimaa nurgas vastust just sellele küsimusele. Peamiste lahendustena pakuti välja, et vaja on kindlaks määrata inimeste logistilised vajadused, näiteks koolibussi teekonna optimeerimine nõudluse järgi (korraldada küsitlus kodulehel, bussipeatustes ning bussides parimate ajagraafikute välja selgitamiseks); kaaluda reisijateveo korraldamist vabatahtlike väikesõidukitega, luua SMS-bussipeatuse teenus, teha ajakohased bussiliinide graafikud kättesaadavaks. Samuti, kuna praegu on ühistransport olematu ja liiklema peab autoga, siis võimaldada infovahetust, kes millal kuhu

liigub, aidata kokku viia kohalike transpordivõimaluste pakkujad ja huvilised.

Ressurse, mida me ei kasuta pidevalt, võiksid sel ajal kasutada teised

– võtame mitme peale raamatupidaja, anname tasuta kasutada oma koosolekuruumi vms. Oluline on omavaheline teenuste vahetus, näiteks traktori kasutamine, kartulivõtt, mulla ostmine; kauba ja teenuse seostamine piirkonnaga + pakkujate reiting. Oma toodete ja teenuste turustamine lõpptarbijale on tähtis just oma valla piires, olles tihedalt seotud kohaliku identiteediga. Kohalikud inimesed

saavad rakenduses teavitada omavahelistest teenustest, ka kaardi peal näidata asukohta konkreetsete pakkumiste või vajaduste kohta.

Ühenduste omavaheline suhtlemine ja koostöö omavalitsustega on piiratud

– puudub info aktiivsete ühenduste, nende kontaktide, tegevusvaldkondade ja projektide kohta. Ühenduste koostöökeskkonna eesmärk on tutvustada olemasolevaid kodanikuühendusi, võimaldada tihedamat koostööd ning pakkuda avalikkusele infot võimalusest ühendustes kaasa lüüa, vahendit oma ideede teostamiseks ning ühistegevuseks.

Avalike teenuste üleandmise uuringu kokkuvõte

- Avalike teenuste osutamise viisid ja kvaliteet on nii valdkonniti kui ka piirkonniti väga erinevad, tegemist ei ole kitsalt omavalitsustasandi probleemiga.
- Kodanikuühendustele avalikke teenuseid delegeerinud omavalitsused on rahul nii osutatava teenuse kvaliteedi, teenuseosutaja ja sihtrühmade lähedase kontakti kui valdavalt ka organisatsioonilise suutlikkusega.
- Avalike teenuste osutamist delegeerib mittetulunduslikele organisatsioonidele umbkaudu 60% kohalikest omavalitsustest, kes hõlmavad ligi 90% Eesti elanikkonnast. Kitsaskohana võib selle kõrval esile tuua, et sageli ei osata kodanikuühenduste ja koostöö potentsiaali täielikult rakendada.
- Ühendused, kes teenuseid osutavad, on ka keskmisest võimekamad ja sageli tegutsevad neis oma valdkonna tippspetsialistid, eriti sotsiaalteenuste valdkonnas, kus on ka kõige jätkusuutlikumad koostöösuhted.
- Suuremad omavalitsused on paremini arenenud ning delegeerivad teenuste

osutamist nii sagedamini kui ka süsteemsemalt. Nn majanduslikul kõrgajal 2006–2008 kasvas delegeerimise rahaline maht ligi kahekordseks, ent 2009. aastal tehtud eelarvekärbete tõttu vähenes avalike teenuste osutamine 11%.

- Teenuste elujõulisuse seab ohtu osaline finantseerimine ning see, et väga harva mõeldakse teenuste arendamisele.
- Valdkonniti on kõige rohkem avalike teenuste osutamise lepinguid sõlmitud sotsiaal-, spordi- ja kultuurivaldkonnas.
- Arusaam, nagu toimiks avalike teenuste delegeerimine klassikalise konkurentsi tingimustes, on Eestis oludes suuresti müüt, sest tegelikult ei ole konkureerivaid teenuste pakkujaid. „Teadmised delegeerimise erinevatest võimalustest on üsna kesised,” tõdetakse kokkuvõttes.

Loe Siseministeriumi tellimusel Praxiselt poolt läbi viidud analüüsi “Kohaliku omavalitsuse üksuste avalike teenuste lepinguline delegeerimine kodanikuühendustele” lõpparuannet www.ngo.ee/uuringud.

EMSLi üldkoosolek võttis 2009. aasta kokku

Mai lõpus kinnitas EMSLi üldkoosolek mulluse aastaaruande, kus antakse esmalt ülevaade Eesti kodanikuühiskonna tervisest ning seejärel EMSLi strateegiliste suundade ja tegevuskava täitmisest aasta jooksul.

EMSLi liikmeskond kasvas mullu 10 organisatsiooni võrra, lahkus kaks lõppenud. Olulisemate tegevustena lisaks tavapärastele toob aruanne välja kodanikuhariduse teemalise konverentsi novembris, "Minu Eesti" mõttetalgud, vabaühenduste manifesti kohalikeks valimisteks koos hea valimistavaga ning uuringu "Suutlik sektor" käivitamise. Samuti töö alustamise venekeelsete vabaühendustega ning paljude uute meetodite

kasutamise koolitustel ja üritustel.

EMSLi bilansimaht oli aasta lõpu seisuga 2,3 miljonit krooni ja aasta tuludeks jäi 5,7 miljonit (2008. 3,4 miljonit) ning sihtfinantseeringuna laekunud veel 1,5 miljonit krooni jäi kasutamiseks tänavu. Käibe kasvust suurem osa tuli talgupäevade projektist (2,2 miljonit). Tuludest 5,2 miljonit olid sihtotstarbeliste projektidega seotud, 0,4 miljonit peamiselt põhikirjaliste eesmärkide täitmisega seotud ettevõtlustulu.

Rahastajate löikes moodustasid lüüalikestest eri fondid 61%, valitsusasutused 27%, omateenitud tulud 8% ning liikmemaksud 2%. Raamatupidamise osale andis

märkusteta aruande audiitorfirma Ernst & Young Baltic.

Üldkoosolek valis tagasi EMSLi nõukokku Barbi Pilvre, Daniel Vaariku ja Kristina Männi, üheksa aastat nõukokku kuulunud ja kauaaegne nõukogu esimees Lagle Parek enam ei kandideerinud.

Kinnitati ka täpsemad uute liikmete vastuvõtmise põhimõtted ning otsustati, et liikmemaksu määrad euro tulekuga ei muutu ja jäävad vastavalt üleminekuriskile samaks eurosendi täpsusega.

Aastaaruande ning üldkoosoleku protokollid leiab www.ngo.ee/aruanded.

Arenguprogramm edukalt lõpul

Suve hakul tõmbab EMSL joone alla oma viimase kahe aasta ehk tõhusaimale projektile, mille käigus aidati Vabaühenduste Fondi toel kahekümnel organisatsioonil selgitada oma probleemeid ja leida koos partneritega neile lahendused.

Programmi vedanud Kristina Mänd vaatab kokkuvõtte asemel esimese asjana hoopis tulevikku: "Kaks aastat tööd 20 ühendusega on näidanud, et sellise ettevõtmise järele on edaspidigi kõvasti vajadust."

Tema kinnitusele võtavad kõik muudu üksikuna tehtavad üritused, koolitused ja muud tegevused hoopis teise vormi, kui neid teha konkreetse suunise ja kesken-

dudes samadele organisatsioonidele.

Mänd leiab, et vabaühendused tunnevad end ka ise tugevamalt, kui keegi väljastpoolt nende head ja halvad küljed läbi arutab, pidevalt arengul silma peal hoiab ja "sunnib" probleemidega tegelema.

Abistaja rollis pole olnud ainult Mänd, vaid ka hulk partnereid, enamasti äri sektorist, kellest mitte ükski pole ära öelnud palvele mõnd MTÜd aidada.

Nii on saanud osalenud organisatsioonid omale strateegiad ja tegevuskavad, välja töötanud teenused omatulu tagamiseks, korrastanud nii oma inimeste kui ka finantside juhtimise, õppinud oma seisukohti kujundama poliitikateks jpm.

Kristina Mänd

Suvekool "Kuidas öelda ei?"

Seekordse suvekooli 10.-11. septembril seome ülalmainitud ühenduste arenguprogrammiga ehk teemaks saab organisatsioonide arenguvajaduste tuvastamine ja lahendamine.

Suvekooli pealkiri viitab programmist koorunud põhilisele küsimusele: kuidas teha olulisi valikuid? Näiteks, mis suunas tegelikult on vaja minna, selmet toimetada rahastajate meele järgi, kuidas selgitada, mida sul on vaja tingimata teha ja millele peaks "ei" ütleva. "Võib-olla ei pea organisatsioon tegema üldse rohkem, vaid on edukam vähemate ja

sisukamate tegevustega," kirjeldab EMSLi koolitusjuht Elina Kivinukk plaanitavat programmi.

Teemade sekka mahuvad veel näiteks mõju hindamine ning tegevuste tasuvuse arvestamine, seda nii finantskriteeriumide kui organisatsiooni suutlikkuse põhjal.

Tänavune asukoht ei ole veel lukus, aga loodetavasti toimub suvekool seekord lõpuks kusagil koduvabariigi lõunapoolses osas. Rahastab KÜSK.

Jälgi infot kodanikuühiskonna nädalikirjas ja www.ngo.ee/suvekool.

Poliitikad paranevad pisitasa

Tänavusega lõpeb mitmetahuline kaasamissuutlikkuse edendamise projekt "Parem poliitika", kus viimaste tegevuste seas on veel eestkostjalase käsiraamatu koostamine, mitmed kaasamiskoolitused valitsusasutustele, erakondadele ja vabaihendustele, kodanike foorum Tartus ning poliitikasoovituste koostamine.

Seni on projekti käigus toimunud hulk kaasamissimulatsioone, koolitusi ja kodanike foorum, mis on projekti juhi Elina Kivinuki sõnul suuresti katsetanud innovatiivsemaid meetodeid kaasamisel.

Kaasamisoskusi ja -teadmisi ei edendata üksnes teooriate abil, vaid reaalsete juhtumite ja käimasolevate protsesside näitel. Nii on hinnatud vägivalda vastu võitlemise arengukava koostamise kulgu Justiitsministeeriumis ning laste ja perede alase poliitika kujundamist koostöös

huvirühmadega Sotsiaalministeeriumis. Poliitikauuringute keskus Praxis tegeleb ka niisuguse kaasamismeetodiga nagu nõuandvad kogud, jälgides ja hinnates viie kogu tegevust, nende mõju ja reaalselt tulemust.

Kõlab igavalt? Ilmselt küll, aga projekti tulemusena valmivad selged soovitused edukamaks kaasamiseks ja poolte arenguvajaduste lahendamiseks ning hinnangud, millised meetodid toimivad ja millised mitte. Kõik selle nimel, et kodanike kaasamine oleks ressursisäästlikum, vähem konfliktne ja lõppeks et kõik lihtsalt õnnelikumad oleks.

EMSLi, Praxise ja Siseministeeriumi ühisprojekti rahastab haldussuutlikkuse tõstmiseks mõeldud Tarkade Otsuste Fond.

Loe projektist lähemalt www.ngo.ee/tof.

Elina Kivinukk

Aitame venekeelseid ühendusi

Mullu suvel astus EMSL ühele tundmatule ja eraldatud alale ehk venekeelsete kodanikuühenduste maile ning avastas, et vene ühendused vajavad veel rohkem abi, kui võis arvata.

EMSLi tegevusi ja vahendatavat infot nüüd pea aasta vene keelde ja tagasi tõlkinud Tatjana Lavrova tõdeb, et just infost ongi enim puudus ning kuigi soov tegutseda on suur, jäävad venekeelsed ühendused professionaalsuse ja suutlikkuse poolest eestikeelsetele selgelt alla.

"Venekeelse uudiskirja lugejate arv on kasvanud aastaga viis korda ligi tuhande inimeseni ja kõige olulisem saavutus on venekeelsetes ühendustes tekkiv arusaam, et nad pole oma probleemidega ükski ja neil on eestikeelsete seas palju kaasamõtlejaid," viitab Lavrova jätkuvale vajadusele just venekeelse info järele.

Jaanuaris küsitletud ühendused kurtsid eeskätt, et nad teavad vähe kodanikuühiskonnast üldisemalt (meedia seda eriti ei analüüsi) ja et napib organisatsioonina vajalikke oskusi. Juba uudiskirjal on Lavrova kinnitusel olnud positiivne mõju – paremini leitakse partnereid ja saadakse teada, millega teised tegelevad. Kü-

sitluse tulemuste põhjal otsustas näiteks Avatud Eesti Fond korraldada kevadel Harju- ja Ida-Virumaal viis tasuta koolitust rahastamise, projektide kirjutamise ja meediatöö teemadel.

Lavrova märgib, et "Teeme ära!" aktsioonidel on iga aastaga venekeelsete inimeste osakaal kasvanud ja see omakorda ärgitab nende üldisemat aktiivsust ühiskonnaelus kaasa lüüa.

Samuti on suur abi veebruarist Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuses tööle hakanud venekeelsest MTÜde konsultandist Jevgenia Varblast.

"Venekeelsed ühendused tegelevad peamiselt kultuuri, hariduse ja vaba aja veetmise teemadega, kuid piir- ja valdkondlikul tasandil eriti koostööd teistega ei tee ja kaasa ei räägi.

Põhjuseks on keelebarjäär ja ka positiivse osalus kogemuse puudumine," räägib Lavrova, kelle hinnangul on venekeelsete ühenduste seas samas suur huvi ja potentsiaal sotsiaalprobleeme lahendada.

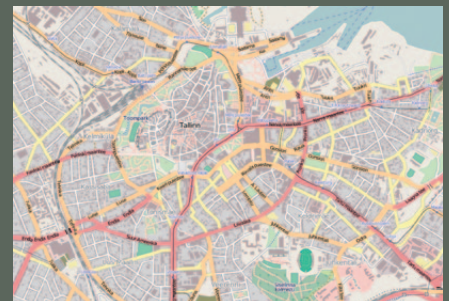
EMSLi venekeelseid tegevusi rahastab aasta lõpuni Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed.

Uued liikmed EMSLis

Tänavu on EMSLiga liitunud kaks uut organisatsiooni. Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefond on üks vanematest Lõuna-Eesti heategevusfondidest, 2001. aastal asutatud ja nagu nimestki mõista, tegeleb ravitingimuste parandamisega TÜ Kliinikumis. Loe ja toeta www.lastefond.ee.

Avatud Maakaardi Selts on päris uus vabaihendus, kelle eesmärgi ütleb samuti nimi ära – vaba geoinfo kogumine, korrastamine, talletamine ja levitamine kõigile kasutamiseks. Loe ja kasuta www.maakaart.ee.

Bioneerijuht Rasmus Pedanik

MTÜ Ökomeedia asutaja **RASMUS PEDANIK** räägib, kuidas Tartu Ülikooli ökosemiootika loengud panid idanema huvi rohelise mõtte- ning elulaadi vastu, mis viis tööle Eestimaa Looduse Fondi (ELF), siinsete esimeste ökomeediaprojektideni ja ringiga Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskusse.

Mis tekitas sinus sügavama huvi keskkonnakaitse vastu?

Sügavam huvi tekkis Tartu Ülikoolis Kalevi Kulli ökosemiootika loengus, kus puutusin ökoloogiaga esmakordselt kokku. Samal ajal läksin tööle Eestimaa Looduse Fondi, kus tekkis huvi säästva arengu ja keskkonnaprobleemide vastu. Looduses on mulle kogu aeg meeldinud viibida, kuid metsas mütates või mere ääres istudes pole näha, kui palju me oleme loodust tegelikult hävitanud ning kui küsitav on meie senine eluviis ja arengusuund. Rohelisena ma ennast siiski ei identifitseeriks. Olen täiesti tavaline inimene, kes püüab langetada elutervemaid

valikuid ja midagigi parema elukvaliteedi nimel teha. Siiski teen seda kõike eelkõige enda heaolu nimel.

Oled teadlikult tegelenud oma ökoloogilise jalajälje mõõtmisega?

Minu ökoloogiline jalajalg on Tartu Ülikooli ökoloogilise jalajälje kalkulaatori järgi 3,7 globaalset hektarit. Eestlaste keskmine on 6,5 globaalset hektarit. Samal ajal tarbin ka mina rohkem, kui mulle tegelikult vajalik. Enamiku minu jalajäljest ehk umbes 50% moodustab kodune tarbimine ehk elekter, küte ja vesi. Sellest valdav osa on küte, mida ma talvel külmetamise vältimiseks eriti vähendada

ei saa. Suur ökoloogiline jalajalg on lihal ja importtoiduainetel, mistõttu üritan mõlemast mööda käia. Veise- ja sealihaga söön väga harva, kana ja kala pisut tihedamini. Tervisele on ka kasulik.

Ajad ilma autota läbi?

Autost unistasin viimati vist lapsepõlves, siis ihaldasin Michael Knighti KITT'i. Hetkel autost puudust ei tunne, saan oma asjad Tartus peamiselt jalgsi liikudes ära aetud ning kui tuleb ette pikemaid sõite või Tallinnas käimisi, siis kasutan ühistransporti. Kõige parema meelega sõidan rongiga, kuigi isegi väheste sõitudega moodustab transport ligi 15% minu ökoloogilisest jalajäljest. Ma ei välista siiski, et ma kunagi endale mõne keskkonnasõbraliku sõiduki soetan.

On sul oma seisukoht ka geenmuundatud toidu osas?

Emotsionaalne – hirm selle ees, et GMO võib olla ohtlik tervisele ja ökosüsteemidele, lisaks veel eetikaküsimused. Samas ei tahaks ma võtta resolutsset

me oma ajaressursi suunamine, näiteks roheline programm annab konkreetseid tulemusi. Sotsiaalmeedial on oma võimalused, kuid mina eelistan päriselu.

Ökomeedia tähtis ajakirjandusturul pea olematu koha. Mis sinu ettevõtmise käivitab?

Enne Bioneerit tegime Toomas Trapidoga ELFi uudisteagentuuri Roheline Värav, seejärel asutasime uue MTÜ. Bioneer oli selle esimene lapsuke – orienteeritud rohelisele eluviisile, aga teda võiks nimetada ka uue kultuuri portaaliks. Uut kultuuri, nagu ka minu isiklikku kulgemist võib kirjeldada kui vaimsete väärtuste poole liikumist. Rohelises moodustab sellest ainult ühe, kuigi väga olulise komponendi. Sellega on seotud ka vaimne areng, sotsiaalne aktiivsus ning kodanikuühiskond ja elukvaliteet laiemalt.

Millisel tasemel on meie keskkonnamoeline ajakirjandus?

Kvaliteetajakirjanduse tegemine Eestis on väikese turu tõttu piiratud. Keskkonnamoeline ajakirjandus on üks keerulisemaid ajakirjanduse alaliike üldse. Kui meil kirjutatakse näiteks energiateemadel, siis tehakse seda valdavalt majanduslikust või energiajulgeoleku fookusest lähtudes, aga mõlemal juhul on teema seotud ka näiteks kliimasoojenemisega või keskkonnamo ja tervise mõjudega kohalikele elanikele. Ühel ajakirjanikul on äärmiselt keeruline kogu informatsiooni hallata.

Kuigi see nõuaks eraldi koolitust, pole hetkel sellist võimalust Eestis olemas. Samas pole asi enam nii hull, kui 3-4 aastat tagasi. Viimasel ajal on päris mitu asjalik-

sin paar aastat tagasi 3-4 artiklit rohelisest majandusest, lihtsalt selleks, et näidata teistmoodi mõtlemise võimalikkust. Mul on hea meel, et järjest rohkem toimub ka rohelise majanduse teemalisi seminare. Globaalsetest keskkonnaprobleemidest kirjutatakse meil üldse väga vähe, nagu need meid ei mõjutaks. Võib-olla ei osata näha seoseid.

Kuidas seda pilti veel parandada?

Keskkoollis võiksid ökoloogialoengud olla õppekava kohustuslik osa – nii see pärast, et noored mõistaksid oma käitumise mõju loodusele, kui ka süsteemse mõtlemise arendamiseks. Kindlasti võiks teema kuuluda ülikoolis põhilooengute hulka, nagu on sotsiaalteaduskonnas näiteks loengud majandusest.

21. sajandil muutub ökoloogiline intelligentsus mõõdapääsmatuks. Samuti on väga oluline lastele suunatud keskkonnamo ja loodusharidus, sest lapsed suudavad mõjutada ka vanemate harjumusi. Kindlasti ei tohiks lapsi ära hirmutada, et nad saaksid öösiti ikka rahulikult magada ega näeks unes mingeid maailmalõpuvisioone! Mida varem algab laste kontakt loodusega, seda parem.

Mil määral sa vabatahtliku tegevusega varem seotud olid?

Kui mõelda, siis olid ju ka näiteks nõukogudeaegsed pioneerid tänapäevases tähenduses vabatahtliku tegevuse omamoodi alaliik.

Lääne ühiskondades võetakse vabatahtlikkust kui hobi, millega tegeletakse süsteemset mõned korrad nädalas. Just seesugusest tegevusest on Eestis kõige rohkem puudus, kuigi hoogtöö korras toimuvad aktsioonid täidavad mõistagi samuti oma eesmärgi. Teisalt tuleks inimestel enne mõne organisatsiooni või grupiga liitumist ikkagi tõsiselt järele mõelda, kas uuele väljakutsele on võimalik pühenduda.

Soovitsaksin vabatahtlikku tegevust teerapia korras kõikidele, kellel iseendaga või teistega leppimisel probleeme on. Ja seda leppimist tundub meie ühiskond kangesti vajavat.

Millised mõtlejad on sulle eeskujuks?

Mis puudutab rohelist mõtlemist, siis inimesena on mulle suurimat mõju avaldanud Kalevi Kull. Väga palju saan ideid ja inspiratsiooni raamatutest. Tõeliselt hea

Hetkel juurutab Rasmus Eesti ettevõtetes rohelist programmi, mille eesmärk on töötajate keskkonnateadlikkuse edendamine ja organisatsiooni ressursikasutuse vähendamine.

seisukohta, sest maailmas kannatab toidupuuduse käes ligi miljard inimest.

Kus veel teadlikke valikuid teha?

Üritan praegu teist korda suitsetamist maha jätta ja püüan vähem arvutis passida. Serverite keskkonnamoju on üks kiiremini kasvavaid keskkonnamoju liike ja me ei suuda praegu veel ette kujutada, kuhu see viia võib. Roheline IT ja keskkonnamoju vähendamine on kindlasti tuleviku teema, mille peale tuleks mõelda juba ka siin Eestis. Üks Google'i päring näiteks kulutab sama palju energiat kui tunniajaline säästupirn põlemine. Samas püüan ka vähem raamatuid tellida.

Mida arvad sotsiaalmeediast keskkonnateadlikkuse tõstmisel?

Kui teadlikkuse tõstmine jääb ainult infovahetuse tasandile, on sellest tegelikult vähe kasu, sest see ei vii käitumisharjumuste muutmiseni. Peame vaatama, kuhu

Serverite keskkonnamoju on üks kiiremini kasvavaid keskkonnamoju liike üldse.

ku artiklit ilmunud, näiteks Sirbis. Ulvar Käärt kirjutab iga päev Eesti Päevalehes. Kui tuua näiteks Priit Pulleritsu artikleid kliimasoojenemisest, siis võib väita, et Postimees on sel teemal olnud selgelt kallutatud, kuigi õnneks on ilmunud ka tasakaalustavaid lugusid.

Kuna mul kodus televiisorit ei ole, siis keskkonnateemalist teleajakirjandust kahjuks kommenteerida ei oska. Ise kirjuta-

lugemine on Edward Goldsmithi “The Way – An Ecological Worldview”, mida võiks vabalt pidada ökoloogilise mõtlemise piiblik. Teine autor, kes mulle praegu väga imponeerib, on Stuart Kauffman. Kuigi ta ei puuduta otseselt rohelist mõtteviisi, sain tema viimasest raamatust “Reinventing The Sacred: A New View Of Science, Reason And Religion” väga hea lisapõhjuse elu mitmekesisuse kaitseks. See raamat andis elule tõesti uue vaate!

Hetkel loen Donella Meadowsi “Thinking in Systems”, et oma süsteemset mõtlemist arendada. Aga need on ainult mõned lemmikud.

Lõpetuseks – sul on alates märtsist käsil üks uus suur ettevõtmine.

Märtsi keskpaigast käima lükatud rohelist programmi veame koos Anu Kõnusaarega. Programmi eesmärgiks on muuta liitunud organisatsioonid ökoefektiivsemaks ja tõsta töötajate keskonnateadlikkust. Hetkel on liitunud 11 – Swedbank, RMK, teater NO99, Põhjamaade Ministrite Nõukogu, EMSL, Radisson Blu Hotell, Keila vald, Uuskasutuskeskus, Reet Ausi moemaja, AS Restor ning Tallinna Sadam.

Kuidas roheline kasvamine ühes ettevõttes käib?

Ega me ei eeldagi, et töötajad roheliseks kasvaksid. Meie eesmärk on tõsta töötajate keskonnateadlikkust ja panna nad mõtlema sellele, kuidas nende ja nende organisatsiooni käitumine loodust mõjutab. See on selle programmi sotsiaalne ja hariduslik pool.

Tehnoloogilise poole eesmärgiks on saavutada aasta jooksul ühes ressursikasutuses 10%-line kokkuhoid. Enamasti on selleks energiakulu. Rohelist programmi võiks nimetada proaktiivseks keskkonnapoliitikaks, lisaks on sellel ka hea mõju organisatsioonikultuurile üleüldiselt. Tõuseb töötajate motivatsioon, nad õpivad uusi oskusi. Ka organisatsiooni brändile mõjub see positiivselt.

Swedbankis on praegu aktiivselt kaasa mõtlemas 20 inimest ning huvi suureneb üha. Kusjuures kõik inimesed soovivad ise vabatahtlikult oma organisatsiooni rohelisemaks muuta. See on väga vinge!

Kasva väikeseks hiiglaseks

Kui sulle ei meeldinud see, mida lugesid lehekülgedelt 26-27, siis ehk on sinu lektööriks raamat organisatsioonidest, kes – selmet saada suureks – on otsustanud saada suurepäraseks.

Oleme harjunud, et “kasvamine” on inimestest ja organisatsioonidest kõneldes üldiselt positiivse tähendusega. Näiteks kui kodanikuühendus kirjutaks aastaaruandes, et “lõppenud aastal jõudsim täiesti uuele arengutasemele – meie eelarve vähenes poole võrra, samuti vähenesid oluliselt liikmeskond ja töötajate arv”, tunduks see kui laste töö-

vihiku harjutus “Mis on selles tekstis valesti?”.

Majandusajakirjanik Bo Burlinghami

“Väikesed hiiglased” seevastu näitab, et niisuguses lauses ei pruugi mingit viga olla. Kasvul on paratamatult oma hind:

rohkem liikmeid või vabatahtlikke tähendab, et nendega tegelemiseks kulub rohkem aega ja ka raha; laienemine uutele

Kasvada või mitte – selles on küsimus!

Pilk elule läbi autistliku geeniusse silmade

tegevusaladele või uutesse piirkondadesse, et on vaja rohkem töötajaid, et tegevused võivad killustuda või siis kaduda isiklik side, mis väikeses organisatsioonis tavaliselt loomulikuna olemas.

Burlinghami raamat kirjeldab 14 USA ettevõtet, kes on teadlikult kasvuahvatlustele vastu seisnud või siis vahepeal suureks paisunud organisatsiooni oluliselt kärpinud, et rõhuda oma tegevuste kvaliteedile, säilitada töörõõmu ning vahetuid suhteid organisatsioonis. Kõik 14 on oma erialal tunnustatud ja edukad organisatsioonid, näidates veenvalt, et suurepärase saab olla ka suur olemata.

Arvan, et eelkõige tasubki raamatut lugeda neil, kes seisavad ise organisatsiooni juhina sellise "kasvada või mitte" küsimuse ees, aga heade ideede saamiseks ka kõigil väikeste ühenduste liidritel (ja maailma mõistes on väikesed ju kõik Eesti vabaihendused).

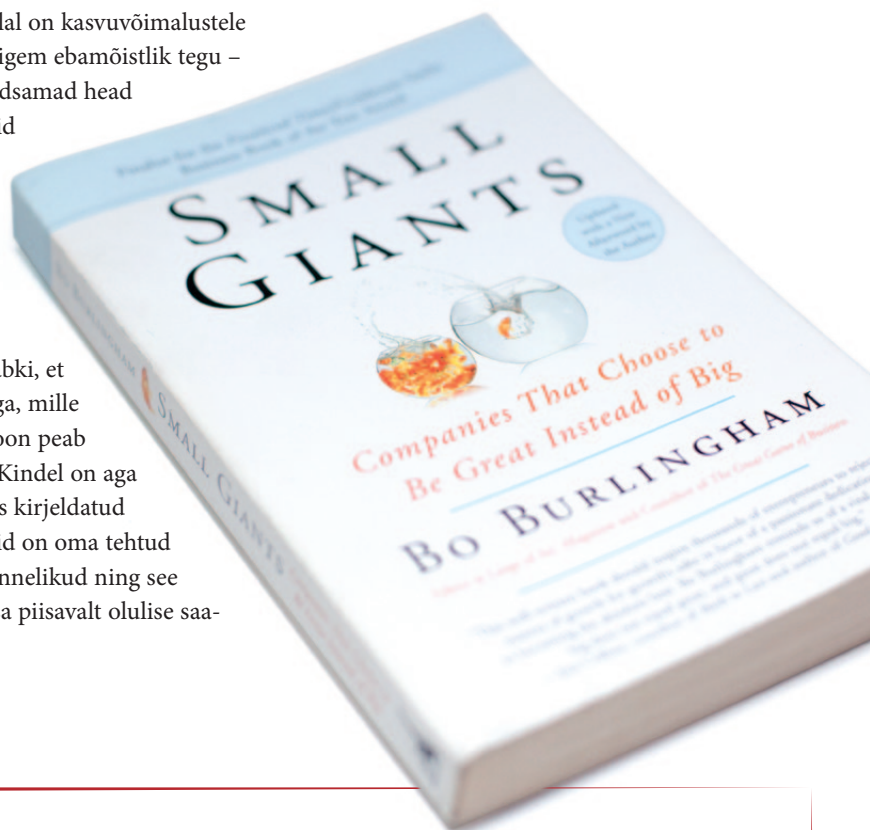
Raamatu puuduseks on tema madal üldistustase. 14 organisatsiooni kogemused on kenasti analüüsitud ja edasi antud,

neid on huvitav lugeda, aga tegelikult ei joonistu sealt välja mingit "väikese hiiglase" mudelit, teekonda, mida mööda minnes võiks ise sarnaseks saada. Jääb küsitavaks, millal on kasvuvõimalustele "ei" ütlemine pigem ebamõistlik tegu – näiteks kui needsamad head organisatsioonid oleksid suuremad, oleks ilmselt suurem ka nende mõju ühiskonnale.

Autor rõhutabki, et tegu on otsusega, mille iga organisatsioon peab ise langetama. Kindel on aga see, et raamatus kirjeldatud organisatsioonid on oma tehtud otsuse juures õnnelikud ning see kõlab juba täitsa piisavalt olulise saavutusena.

URMO KÜBAR

Bo Burlingham
"Small giants. Companies that choose to be great instead of big"
Portfolio, 2005

Silmitsege hoolega järgmisi arve: 6, 9, 23, 89. Kas märkate midagi? Number 6 on pisike, tühi ja mõtetu. Number 9 seisab uhkelt kõrgustes ulatudes. Arv 23 on oma naabritest kõvasti kogukam, samas kui 89 hõljub ringi langevate lumehelvestena. Ei? Kui Daniel Tammet, maailma enim uuritud ajuga mees, neid arve vaatab, siis näeb ja tunneb ta neid sõna-sõnalt kirjeldatud viisil.

Daniel kannatab Aspergeri sündroomi all, mis on üks autismi vorme. Meenutuseks – autism ehk endassesulgumus on arenguhäire, mis avaldub iseärasustena suhtlemises, käitumises ja kõnes.

Paljud autistid jäävad terve elu jooksul sõltuvaks kõrvalisest abist. Valdav enamik neist ei suuda oma maailmanägemist teistele edasi anda, kuid Danieli haiguse üks eripärasid on võime kaasahaaravalt kirjeldada, millisena ümbritsev maailm talle paistab.

Raamat on autobiograafiline jutustus Danieli maailmast, kus arvu pii 22 514 päheõpitud komakohta moodustavad õdusa, kauni maastiku, millel on meeldiv jalutada. Maailmast, kus islandi keele (üks

keerulisemaid Euroopas) ladusalt rääkima õppimine võtab aega ühe nädala ning kus raamatukogu on mõnusaim mõeldav puhkepaik.

Danieli haiguse vastu tunnevad tema üliandekuse ning suhtlemisvõime tõttu huvi kümned aju uurimise spetsialistid parimatest ülikoolidest.

Eestis on täna jätkuvalt kahjuks nii, et

erivajadusega lapse sünd perekonda toob tihtipeale kaasa isa lahkumise pere juurest. Vanematel on häbi ja laps peidetakse ühiskonna eest. Ühiskond paneb diagnoosiks näiteks "vaimne arengupeetus" ning korraga on kõik kaardid teistest erinevana sündinud lapse vastu. Danieli vanemad valisid teise, raskema tee. Nad valisid armastada oma last ning muuta ta iseseisvaks nooreks inimeseks, tuua ta ühiskonda võrdsena teistega. Raskustest, mis sellel teel seisid, jutustab Daniel oma raamatus.

Sarnase valiku tegi ka Liina Lokko, Heateo portfelli kuuluva Anni Grupi asutaja.

Oma erivajadusega tütre Anni jaoks asutas ta kõigepealt lasteaiat, kus käivad koos eakohase arenguga ning erivajadusega lapsed. Edasi toetatakse erivajadusega laste õppimist tavakoolis (eriprogrammi alusel) ning nüüd on asutamisel Anni Akadeemia, et

pakkuda erivajadusega noortele kutseharidust.

Mõistagi on teoses sõnumeid ja lugemist kaugelt rohkem, kui pisku, millest siin kirjutasin. Soovitan soojalt peale raamatu

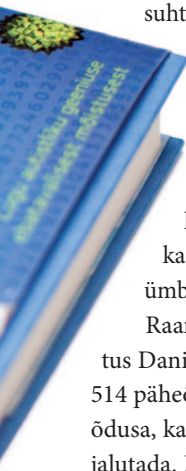
Danieli jaoks on 22 514 pii komakohta meeldejätmise sama lihtne kui pika luuletuse päheõppimine.

läbilugemist vaadata Youtube'ist ka Danieli esinemist David Letterman'i "Late Show's".

Näha autistlikku inimest naermas, kehakeelt kasutamas ja lugemas ning nalja tegemas – see annab ettekujutuse õpetteest, mille Daniel oma vanemate toel ja iseseisvalt on läbi teinud.

MARGO LOOR

Daniel Tammet
"Sündinud sinisel päeval"
Eesti Päevalehe AS, 2007

Laureaate
tervitab
C-Jam.

Aasta tegijate tänuseremoonial pidas ettekande kodanike rollist avaliku ruumi plaanimisel aasta varem avaliku võimu esindajana tunnustatud professor Ülle Madise.

Videotervituse saatnud aasta missiooni-
nimine Oudekki Loone ei piirdu vaid
sõnavõtmisega, aga toob mõttekaas-
lased vajadusel ka tänavale.

Aasta tegijad 2009

Fotod Karl-Kristijan Nigesen

Aasta avaliku võimu esindaja Hille Hins-
berg Riigikantseleist ei loe töötunde, kui
on vaja selgitada ametnikele kaasamist
või Minu Eesti talgud korraldada.

Meenutagu need pildid mulluse tegevuse eest tunnustatud Eesti kodanikuühiskon-
na 2009. aasta tegijaid. EMSLile võib jooksvalt juba esitada ka tänavusi kandidaate.
Hoidke silmad lahti ja kirjutage info@ngo.ee. Abiks on www.ngo.ee/tegijad.

Aasta teoks valiti kodanikuühen-
duste enneolematu aktiivsus
2009. aasta kohalike valimiste
eel. Pärjatud said Eesti Väitlus-
selts, Poliitikauuringute keskus
Praxis, Eesti Noorteühenduste
Liit, e-Riigi Akadeemia ja Kor-
ruptsioonivaba Eesti.

Aasta äriettevõtte AS Uniprint
eesotsas Sirje ja Andrus Rein-
sooga on aastaid toetanud
kodanikuühendusi tasuta trü-
ki ja ka muu vajalikuga.

Aasta kodanikuühenduseks sai Pärnu Vabahari-
duskeskus kaasakiskuvale ja uudsel moel kodani-
kuhariduse edendamise eest.